

154. Keskiviikkona 27 päivänä marraskuuta 1996

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi ajoneuvoverosta 4840

Hallituksen esitys 151/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 41/1996 vp
Lakialoite 58/1996 vp
Toivomusaloite 26, 27, 37/1996 vp

2) Hallituksen esitys ennakoperintälaiksi sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 4849

Hallituksen esitys 202/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 42/1996 vp
Lakialoite 51/1996 vp
Toivomusaloite 46/1995 vp, 29/1996 vp

3) Hallituksen esitys laiksi maatilatalouden kehittämisrahastosta annetun lain muuttamisesta 4850

Hallituksen esitys 162/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 16/1996 vp

4) Hallituksen esitys eläinlääkinnällistä rajatarkastusta koskevaksi lainsäädännöksi „

Hallituksen esitys 187/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 17/1996 vp

5) Hallituksen esitys ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusta koskevaksi lainsäädännöksi 4850

Hallituksen esitys 186/1996 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 18/1996 vp

6) Hallituksen esitys maatalousyrittäjien lomituspalvelulaiksi 4855

Hallituksen esitys 190/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 31/1996 vp

Ensimmäinen käsittely

7) Hallituksen esitys laiksi yhdyskuntapalvelusta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 4856

Hallituksen esitys 144/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 15/1996 vp

8) Hallituksen esitys laiksi nuorisorangaistuksen kokeilemisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 4870

Hallituksen esitys 109/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 16/1996 vp

Mietintöjen pöydällepano

9) Hallituksen esitys luonnonsuojelulainsäädännön uudistamiseksi „

Hallituksen esitys 79/1996 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 8/1996 vp
Lakialoite 2/1995 vp, 29/1996 vp

10) Hallituksen esitys metsälaiksi sekä laeiksi kestävän metsätalouden rahoituksesta ja rikoslain 48 luvun 1 §:n 3 momentin muuttamisesta 4870

Hallituksen esitys 63/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 18/1996 vp

11) Hallituksen esitys Autorekisterikeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi ja yhtiön eräistä tehtävistä annetun lain 6 §:n 1 momentin muuttamisesta „

Hallituksen esitys 207/1996 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 9/1996 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aaltonen, Aho, Ala-Nissilä, Biaudet, Halonen, Hassi, Jansson, Kallis, Karhunen, Karjula, Kokkonen, Korhonen R., Koskinen M., Kurola, Lipponen, Luhtanen, Malm, Markkula-Kivisilta, Niinistö, Norrback, Nurmi, Olin, Partanen, Pehkonen, Pekkarinen, Pelto, Puisto, Rajamäki, Ranta-Muotio, Rosendahl, Räsänen, Saari, Sasi, Soininvaara, Uotila ja Virtanen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Partanen, Rosendahl ja Rajamäki.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. M. Koskinen, virkatehtävien vuoksi edustajat Ala-Nissilä, Biaudet, Kallis, Malm, Niinistö, Puisto, Sasi ja Uotila sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Hassi, Jansson, Karhunen, R. Korhonen, Olin, Partanen, Pekkarinen, Rajamäki, Ranta-Muotio, Rosendahl, Saari ja Soininvaara sekä

ensi joulukuun 4 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Aaltonen.

Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan puheenjohtaja

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunta on 26 päivänä marraskuuta 1996 valinnut puheenjohtajakseen ed. Wahlströmin.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi ajoneuvoverosta

„ Toinen käsittely
Hallituksen esitys 151/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 41/1996 vp
Lakialoite 58/1996 vp
Toivomusaloite 26, 27, 37/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 41. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitteilyyn.

Yleiskeskustelu:

E d. A u l a : Arvoisa puhemies! Invalidien vapauttaminen auton käyttömaksusta on ollut useaan kertaan esillä, kun eduskunta on eri vuosina käsitellyt hallituksen esityksiä ajoneuvoverosta. Tällä kertaa asia ei kuitenkaan ole jäänyt vain aikomisen asteelle, vaan se myös toteutuu verovapauden sekä vaihtoehtoisesti veronpalautuksen muodossa. Tästä on syytä esittää kiitokset hallitukselle, mutta ennen kaikkea eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaostolle. Se on nimittäin käsittelyn aikana parantanut huomattavasti hallituksen alkuperäistä ehdotusta.

Alkuperäisen ehdotuksen mukaan vapautuksen auton käyttömaksusta olisivat saaneet auto-omaattisesti vain ne vammaiset, jotka ovat saaneet autoverolain 51 §:n mukaisen autoveron palautuksen kolmen viime vuoden aikana. Kaikki muut vammaiset autonkäyttäjät olisivat joutuneet erikseen hakemaan palautuksen ja osoittamaan oikeutensa tähän. Tämä olisi aiheuttanut monia ongelmia ja epäselvyyksiä. Esimerkiksi epäselväksi olisi jäänyt se, ovatko autoverolain 50 §:n mukaisen verohuojennuksen saaneet invalidit oikeutettuja auton käyttömaksun palautukseen. Lisäksi huomattava osa vammaisista olisi jäänyt kokonaan palautuksen ulkopuolelle. Hallituksen esityksessä ulkopuolelle olisivat jääneet

esimerkiksi sydän- ja keuhkovammaiset sekä vammaisen lapsen vanhemmat.

Valtiovarainvaliokunnan verojaosto teki asiassa kiitettävän työn ja haki mallin, jolla vapautus kohdennetaan hallituksen ehdottamaa oikeudenmukaisemmalla ja tasapuolisemmalla tavalla niin, että se on samalla selkeä eikä aiheuta turhaa byrokratiaa. Valiokunta muutti lakiesitystä niin, että vapautus ajoneuvoverosta myönnetään myös autoverolain 50 §:n tapauksessa tarkoitetuille henkilöille sekä henkilöille, joille on myönnetty ns. vammaisen pysäköintilupa.

Eduskunnan näkökulmasta tämä pieni yksityiskohta on muutoinkin mielenkiintoinen. Nimitäin eduskunnan valtiovarainvaliokunta on jo syksystä 1994 lähtien eri tavoin vaatinut edellistä ja nykyistä hallitusta valmistelemaan autonkäyttömaksulain niin, että invalidit voidaan maksusta vapauttaa. Syksyllä 1994 eli kaksi vuotta sitten tein asiasta lakialoitteen, johon sain tuolloin yli sata allekirjoittajaa eduskunnasta. Ehdotin siinä nimenomaan, että tämä käyttömaksu jätettäisiin perimättä henkilöltä, jolle on myönnetty invaliditeetin perusteella autoveron palautus tai vammaisten pysäköintilupa. Tuolloin valtiovarainministeriö piti esittämäni pykälämuotoja lain henkeen sopimattomina ja suhtautui ehdotukseen erittäin kielteisesti.

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta pyysi kuitenkin jo tuolloin vuonna 94 hallitusta selvittämään, millaisella järjestelyllä invalidien vapauttaminen voitaisiin toteuttaa. Valtiovarainministeriö viivytti asiaa ja selvityksen tekoon meni pitkä tovi, sillä vielä vuoden kuluttua syksyllä 1995 valtiovarainvaliokunta joutui toteamaan, että ministeriö ei ole antanut valiokuntaa tyydyttävää selvitystä. Valtiovarainvaliokunta edellytti tuolloin tiukemmin, että hallitus ryhtyy maaliskuun 1996 loppuun mennessä tarvittaviin toimenpiteisiin niin, että vammaisten käyttämien ajoneuvojen veronpalautus tai verovapaus toteutetaan.

Valtiovarainministeriö asettikin viimein käyttömaksuasioita selvittävän työryhmän, joka ehdotti nyt toteutettavaa verolippumenetelmää. Kirjalliseen kysymykseeni ministeri Alho vastasi vielä tämän vuoden kesäkuussa niin, että ministeriön mielestä näitä vapautuksia ei tulisi myöntää, ja hän suosittelee verovapauden sijaan kompensaatiksi sosiaalihallinnon tukea.

Välillähän näytti siltä, että käyttömaksusta olisi luovuttu kokonaan, mikä tietysti olisi ratkaissut myös puheena olevan oikeudenmukaisuusongelman vammaisten ja invalidien osalta.

Käyttömaksusta luopumisen vaikeudeksi kuitenkin ehdotettiin hallituksessa polttoaineveron korotusta. Näistä kahdesta veronkantotavasta mielestäni tämä käyttömaksu on ehdottomasti parempi, kun kerran valtiolle jotain kautta tuloja pitää hankkia.

Monien koukeroiden jälkeen eduskunnan käsitellyssä on nyt siis lakiesitys, jossa invalidit voivat saada vapautuksen auton käyttömaksusta. Tämä monivuotinen prosessi osoittaa, että eduskunnan kannanotoilla on merkitystä, vaikka aikaa onkin vierinyt liian monta vuotta. Käsitellyssä oleva laki toteuttaa ne tavoitteet, jotka jo kaksi vuotta sitten eduskunnan enemmistö lakialoitteen muodossa allekirjoitti. Sanottaisiinko, että parempi myöhään kuin ei silloinkaan.

Ed. U. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun verojaostosta suurin osa on nyt matkalla Ahvenanmaalla, niin otan jaoston puolesta vastaan ed. Aulan kiitokset. Nimenomaan vammaisten verovapausoikeuden laajentaminen on ollut työ, joka verojaostossa on vienyt paljon aikaa. Nyt lakiehdotuksen 9 §:ään on sijoitettu muutos, joka merkitsee viittauksia autoverolakiin ja tieliikennelakiin, ja näin esimerkiksi perhe, jolla on vammaisen lapsi, voi saada tämän verovapautuksen.

Asia ei kuitenkaan ole vielä tähän päättynyt, vaan eräs työryhmä valmistelee sitä, että maksuvapautuksen sijasta kehiteltäisiin jonkinlainen lähinnä sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudessa oleva tukijärjestelmä ylipäättään erilaisten ajoneuvoverotyyppisten verojen kompensoimiseksi. Tuo tulos on nähtävissä joskus myöhemmin.

Arvoisa puhemies! Mielestäni tämä prosessi kuitenkin hyvin kuvaa sitä, että hallinnon ollessa nihkeä eduskunnan sinnikkyyttä vaaditaan erittäin paljon, jos halutaan saada aikaan muutoksia, inhimillistämistä lakeihin. Suurista taloudellisista asioistahan tässä ei ole kysymys, vaan nimenomaan periaatteesta, siitä, että vammaisten henkilöiden kulkuoikeus nähdään niin tärkeäksi, että heille tämä verovapaus myönnetään.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Olen kyllä samaa mieltä siitä, että totta kai eduskunnan pitää tehdä huolellista työtä koko ajan ja huolehtia siitä, että lainsäädäntö on lähellä arkipäivää. Mutta rohkenen nyt kyllä väittää, että ei ole ollut mikään ongelma hallituksen puolelta tuoda sellaista ajoneuvoverolaki-esitystä, joka ottaa huomioon sen, että liikunta-

esteisillä on erityinen tarve saada auto liikuntavälineeksi ja että on kohtuutonta se, että he ovat tähän saakka joutuneet kaavamaisen tarra-autoveron käytännön aikana veron maksamaan. Tästä syystä lähtökohta on ollut myös hallituksen piirissä yksiselitteinen, että täytyy löytyä sellainen ratkaisu, joka liikuntaesteiset ja laajemminkin vammaiset voi vapauttaa tästä käytännöstä.

Ed. U. Anttila viittasi puheenvuorossaan siihen, että vammaisten tilanteeseen ja asemaan liittyvää pohdintaa on sosiaali- ja terveysministeriön eräässä työryhmässä. Näin onkin. Tähän liittyy muun muassa sellaisia asioita, jotka liittyvät vammaisten kohteluun yrittäjinä jne. Mutta haluaisin nyt kuitenkin sanoa, että se, että ryhdytään luomaan hyvin erityistä lainsäädäntökohtelua juuri vammaisia kohtaan, olisi minun mielestäni taka-askel. Sen sijaan pitää huolehtia, että jokaisessa lakiesityksessä otetaan myös huomioon se, miten esitys kohtelee esimerkiksi yrittäjinä taikka esimerkiksi ajoneuvoverossa erikseen, miten niitä, jotka autoa tarvitsevat voidakseen tasavertaisesti liikkua, silloin kohdellaan. Myös tämä lähestymistapa on ollut ihan oikea.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aula puhui pienestä parannuksesta, sinänsä hyvästä, mutta pääasialahan olisi, että kaikki meidät kansalaiset tulisi vapauttaa tästä ns. tarraverosta, jonka keräämiseen on nyt yritetty keksiä sivistyneempi muoto. Liikennettä ja erityisesti henkilöautoja kyllä tässä maassa verotetaan monella tapaa ihan riittävästi, verotuskin on tarpeeksi korkea. Jos halutaan vielä verotusta kiristää, niin paljon järkevämpi olisi nostaa aikaisempia veroja kuin panna veroa veron päälle.

Monta kertaa unohdetaan se, että kun Suomi on harvaan asuttu maa, jossa pelkän julkisen liikenteen varassa voi liikkua tyydyttävästi ainoastaan Helsingin ydinkeskustassa, niin koko tämä ongelma, että liikkuminen on kallista, koskee lähes kaikkia kansalaisia. Erityisesti se koskee niitä ihmisiä, jotka käyvät pitkän matkan päässä töissä. Työmatkakulut ovat kestäättömän korkeat. Toinen ryhmä, jota se koskee erityisen paljon, on lapsiperheet, jotka käyvät lapsia tarhasta hakemassa. Se ei julkisilla kulkuvälineillä millään oikein käy. Valitettavasti kaikilla kansalaisilla ei ole mahdollisuutta käyttää siihen virka-autoja tai työsuhteautoja. Sinänsä varmasti ministeri Alhokin tämän ongelman tuntee, kun

vuosi sitten hän pääsi lehtien palstoille, kun hän minusta ihan oikein taksilla kävi lastaan päivähoidosta hakemassa. Mutta näitä ihmisiä on paljon, ja he juuri ajavat niillä autonrappanöillä, joista monta kertaa tuntuu, että vero on korkeampi kuin auton arvo.

Sen lisäksi tämä on vastoin hallituksen omaakin politiikkaa siinä mielessä, että tällaiset verot suosivat passiivisuutta ja rankaisevat aktiivisuutta, rankaisevat niitä ihmisiä, jotka maaseudultaan pitkiä matkoista vielä jaksavat töissä käydä ja ehkä käydä vielä asioita toimittamassa ja lasta hakemassa hoitopaikasta.

Toivoisin, että joku täällä salissa tekisi hylkäysesityksen.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Alhon puheenvuoroon haluaisin todeta, että tuo myönteinen suuntautuminen on tietysti hyvä ottaa positiivisena vastaan, mutta kun katsomme tätä 9 §:ää, niin siinä puhutaan esimerkiksi invalideille myönnettävästä verovapaudesta. Haluaisin tuoda, arvoisa puhemies, sen näkökulman esiin, miten vaikeata on saada yleensä invalideillekin verovapaus, kun lähdetään sitä käytännössä hakemaan. Se on erinomaisen vaikeata, käytännössä 100 prosentin invalideetti vaaditaan, nimenomaan alaraajojen osalta se pitäisi kohdentaa, ja siinäkin on jo kohtuuttomia vaikeuksia. Eli huolimatta siitä, että kauniisti laissa sanotaan, käytäntö on tältä osin usein varsin vaikea, arvoisa puhemies.

Tuohon, mitä ed. Kuisma totesi, kun tarraa liimaillaan ja sitten rapsutetaan pois tammikuun pakkasilla, totean, että siinä on hiukan sellaista rituaalia, että ollaan kumarassa vallan edessä.

Ed. U. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiusaselle vielä tarkentaisin, että 9 §:ää on laajennettu. Siinä viitataan autoverolakiin ja siinä paitsi 51 §:ään myös 50 §:ään, jonka myötä saavat vapautusta erityisen paina- perustein esimerkiksi sellaiset perheet, joissa on lapsi, sekä tieliikennelain pykälään, jossa määritellään ehtoja erityiselle vammaispysäköintiluvulle. Nämä laajennukset saavat aikaan sen, että tästä verosta vapauttamisen ei pitäisi olla läheskään niin tiukkaa kuin se oli hallituksen esityksessä, eli muutos valiokuntakäsittelyssä on ollut selkeä väljennys, joka kuitenkin on siinä määrin täsmällinen, että niille henkilöille, jotka tätä lakia soveltavat, ei varmastikaan tule vaikeuksia.

Ed. Bremer: Arvoisa rouva puhemies! Pääministeri Lipponen julisti hallituksensa päätavoitteeksi suurtyöttömyyden puolittamisen ja pyysi, että hallituksen osaamista arvioitaisiin sillä perusteella, onnistuuko työttömyyden puolittaminen vai ei. Se ei onnistu — se nähdään nyt — ja hallituksen ansaitsema arvosana on sen mukainen.

Hallituksen esitys ajoneuvoveroksi esittää pieniskoossa myös vastauksen, miksi Lipponen ja hänen hallituksensa eivät onnistu päätavoitteessaan. Se paljastaa kaikessa alastomuudessaan tosiasian, että epäonnistumisen ydin ei suinkaan ole työministeriössä ja ministeri Jaakonsaaressa, kuten aivan liian usein kuulee tulkittavan, ei liioin kauppa- ja teollisuusministeriössä ja ministeri Kalliomäessä eikä edes pääministeri Lipposessa. Ei, vaan suurtyöttömyytemme ongelman ydin on tukevasti, hievahtamattomasti ankkuroitunut valtiovarainministeriön ylimpien virkamiesten etääntymiseen ympäröivästä työelämästä, ammattitaidon ruostumiseen sekä siihen, että hallituskumppani kokoomuksen valtiovarainministeri, juristi Niinistö ymmärrä kansantaloudellisia mekanismeja.

Verotusskandaalit, kuten pääjohtaja Tammen tapaus, veroesittelijä Marjaporin tapaus tai Sata-Sähkön tapaus ovat vain pinnalle pulpahtaneita viitteitä valtiovarainministeriömmen verotuseksperttien taitamattomuudesta, joka todellisuudessa horjuttaa jo koko kansamme hyvinvointia.

Arvoisa rouva puhemies! Talouden hoidon onnistuminen yhtä lailla mikro- kuin makrotaloudessa edellyttää kolmea perusasiaa. Se edellyttää selkeää, horjumatonta tavoiteasettelua, jolloin ristiriitaiset tavoitteet ja piilotavoitteet on kyettävä hylkäämään. Toiseksi se edellyttää johdonmukaista toimintaa kohti tavoitetta ilman harhailua näennäisratkaisujen tavoittamiseksi. Kolmanneksi se edellyttää pitkäjänteisyyttä tavoitteen saavuttamiseen asti ilman syrjähyppyjä satunnaisten lohdutusvoittojen keräämiseksi.

Nämä kolme perusasiaa puuttuvat maamme veropolitiikasta tyystin, ja sen pitäisi hälyttää paitsi oppositio myös hallituspuolueet ja hallitus. Hallituksen esitys energiaverolaiksi on surullinen esimerkki tavoitteiden, piilotavoitteiden ja johdonmukaisen toiminnan onnettomasta sekamelskasta. Hallitus julistaa ympäristönsuojelun johtajatuoksekseen. Samalla energian kuluttajat, jotka ympäristöveron maksavat, ovat täysin vaila mahdollisuuksia vaikuttaa siihen, miten haitallisesti tai haitattomasti heidän sähkönsä tuotetaan. (Ed. Wahlström: Ajoneuvoverosta on ky-

symys!) — Tässä vedetään, ystävät, yhtäläisyyksiä sekavaan veropolitiikkaan. — Samanaikaisesti tuottajat, jotka tuottavat sähköä ympäristölle vähiten haitallisilla vesi-, ydin- ja puuenergialla, eivät saa mitään etua verrattuna niihin, jotka tuottavat sitä ympäristölle haitallisella kivihiehellä. Tilanne tässä verotussekamelskassa on lievästi sanoen absurdi kriteerien sillisalaatti.

Liikenteemme verotus muodostaa vielä paljon absurdimman kriteerisekamelskan. Korkea autovero on jäänne autotuonnin lisensoinnin purkamisesta 35 vuotta sitten, kun Suomi liittyi Eftaan. Dieservero puolestaan on jäänne ajalta, jolloin dieselaita käyttivät vain ammattiautoilijat, joita ei haluttu rangaista samalla tavalla kuin rikkaimman väestönosan ylellisyytenä pidettyjen yksityisautojen omistajia bensiiniverolla. Tarra-vero, käyttömaksu, ajoneuvovero on keksitty uudestaan aina silloin, kun valtiolla on akuutti kassakriisi, mutta ei haluta bensaverolla rangaista haja-asutusalueiden asukkaita. Samalla kun näistä jäänteistä ei osata luopua, halutaan kuitenkin varmistaa maantiekuljetusten edullisuus, koska ne puolestaan vaikuttavat vientiteollisuuden kilpailukykyyn ja kansan elinkustannuksiin. Ei olla myöskään valmiita varmistamaan rautatieverkoston toimintakykyä, mutta silti halutaan siirtää kuljetuksia maanteiltä rautateille.

Tilanne on aivan sama työelämän verotuksessa. Rajattomassa lyhytjänteisessä ahneudessa valtiovarainministeri Niinistön johtama verotuspolitiikka ei halua luopua mistään ja samalla voittaa kaiken. Työntekijöitä verotetaan viimeisen päälle niin, ettei työnteko enää kannata. Samalla työllistäjiä verotetaan rankimman mukaan seurauksella, ettei uusien työpaikkojen luominen kannata. Tuorein esimerkki on 30 000:n mikro- ja pk-työllistäjän eli noin 250 000 työpaikan investointivarausten purkupäätöksen vankkumaton säilyttäminen muuttamattomana ”kun keran tuli sanottua” -periaatteella.

Arvoisa rouva puhemies! Tässä toivottomassa tavoitteiden, piilotavoitteiden ja lyhytjänteisen ahneuden sekamelskassa jää vain pääasia huomaamatta: Mikä on verojen ja maksujen vaikutus yleiseen ostovoimaan ja sitä kautta suomalaisen työn kysyntään?

Vuosi sitten tein rinnakkaislakialoitteen tuulilasitarraveron muuttamiseksi oikeudenmukaisempaan suuntaan. Silloin valtiovarainvaliokunta edellytti hallituksen ryhtyvän maaliskuun 1996 loppuun mennessä tarvittaviin toimenpiteisiin ajoneuvoveron kantamiseksi vuotta lyhyemmilä ajanjaksoilla. Mitä merkitystä valtiova-

rainvaliokunnan moisella päätöksellä on, kun maaliskuun 96 sijaan vielääkään ei ole valtiovarainvaliokunnan edellyttämää hallituksen esitystä käsillä? On vain uusi, entistä kyvyttömämpi tarraveron muunnos, verolipulla kannettava kokovuotinen ajoneuvovero, joka on muuttunut ainutlaatuisiksi omistamisen pisteveroksi. Mitä merkitystä valtiovarainvaliokunnan uudella edellyttämällä, että hallitus vuoden 97 aikana selvittää, miten voidaan vapauttaa kalenterivuoden aikana seisontavakuutuksessa olevat autot ajoneuvoverosta? Ei hölkäsen pöläystä, minkään arvon väärtiä.

Koska olen varma, että äänestäjiä, yli kahta miljoonaa auton omistajaa kiinnostaa, kuka täällä eduskunnassa todella puolustaa moista omistamisen pisteveroa, joka nyt on käsillä, joka verottaa autoa, vaikka se ei ole edes liikenteessä, uudistan lakialoitteeni, jossa ehdotetaan, että lakiehdotuksen 8 §:n 3 kohta kuuluisi: "museoajoneuvot ja seisontavakuutukseen ilmoitetut ajoneuvot".

Puhemies: Ed. Bremer, pyydän muistuttaa, että yksityiskohtaisessa käsittelyssä tehdään muutosesitykset.

Ministeri Alho: Arvoisa puhemies! Ed. Bremer puuttui puheenvuorossaan työllisyyteen ja myös löyhästi varsinaiseen lakiesitykseen, mutta haluaisin sanoa, että jos halutaan työllisyyttä edistää, niin kyllä silloin on ihan tarkoituksenmukaista verotuksen rakennetta muuttaa työn verotuksesta muihin verotusmuotoihin. Silloin tietysti on hyvä käyttää myös mahdollisuutta ajoneuvoveron kautta saada sitä tuottoa, jolla voidaan löytää liikkumavaraa tuloverotuksen alentamiseen. Sinänsähän tietysti hallituksen pyrkimyksenä alun pitäen oli se, että tästä verosta olisi voitu päästä eroon, mutta kun sitten tehtiin ratkaisu, että mieluummin tärkeänä pidetään tuloverotuksen alentamista, niin tämä veroesitys täällä eduskunnassa on.

Varsinaisesti olisin halunnut kommentoida sitä, kun ed. Anttila mainitsi, että valiokunnan ratkaisu siitä, että vammaisille myönnettävän vapautuksen saaminen ajoneuvoverosta sidotaan pysäköintilupa, se on hyvä asia. Minunkin mielestäni se on hyvä asia, mutta kannattaa muistaa, että pysäköintilupia eivät kysy vammaiset eikä kukaan muukaan kuin oikeastaan suurissa kaupungeissa. Tämä varmasti tulee johtamaan siihen, että maaseudullakin liikuntaesteiset ja vammaiset alkavat kysyä pysäköintilupaa,

koska siitä tulee heille suurta taloudellista etuutta. Tämä oli taustalla siinä hallituksen ratkaisussa, jossa ei tätä kytketty pysäköintilupa, kun todellakin pysäköintilupia kysytään vain suurissa kaupungeissa.

Ed. Bremer (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En ole uskoa korviani, kun kuulen veroministerin puolustavan tällaista satunnaista käyttöveromaksua tai ajoneuvoveroa. Luulisi todellakin, että olisi aika selkeyttää liikenteen verotusta sillä tavalla, että se olisi johdonmukainen, selkeä, yksinkertainen ja myös vastaisi EU:n vaatimuksia hiukan paremmin kuin tämä onneton sillisalaatti, jossa elämme.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt en kyllä oikein ymmärtänyt ministeri Alhon toteamusta siitä, että maaseudulla ei invalidien pysäköintilupia haeta. Ainakin silloin kun minä olen ollut virassa ja myöntänyt niitä, kyllä niitä kymmeniä oli jopa sellaisella pienellä paikkakunnalla, jossa itse olin virassa. Onko todella näin, että tiedon kulku kentältä valtiovarainministeriöön on näin heikkoa?

Ed. U. Anttila (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ensinnäkin ed. Bremerille toteaisin, että toki, jos tietty määrä veroja kerätään autoilulta, niin ympäristön kannalta parempi malli on se, että polttoaineveron osuus on suurempi. Ajoneuvoveroa ei ole toistaiseksi ainkaan mitenkään ympäristöperusteisesti pystytty porrastamaan, ja näyttää siltä, että se tehtävä on jokseenkin mahdoton.

Mitä sitten tulee ministeri Alhon viittaukseen, niin nimenomaan sen takia, että tieliikennelain pykälää, joka liittyy pysäköintilupa, kaikki vammaiset henkilöt eivät hyödynnä, rinnalle on otettu autoverolain 50 §, jonka kautta voidaan saada huojennus sellaisiin perheisiin, joiden jäsen ei vastaa täysin 51 §:n kriteereitä. Näin ollen perheiden, jotka ovat saaneet autoverolain 50 §:n mukaisen huojennuksen, ei tarvitse pysäköintilupaa erikseen hakea. Tässä mielessä valiokunta on pyrkinyt mahdollisimman joustavaan malliin eikä siihen, että pysäköintilupia haettaisiin turhaan. Sinänsä esimerkiksi Helsingissä näitä lupia on voimassa 1 500, ja niiden saaminen voi olla ajankohtaista myös harvaan asutuilla seuduilla asuvien osalta, mihin ed. Vistbackakin viittasi.

Ministeri Alho: Arvoisa puhemies! Olen ed. Bremerin kanssa samaa mieltä siitä, että jos aja-

tellaan koko tieliikenteen verotusta, niin siellä on aika paljon epäjohtonmukaisuutta. Mutta sehän on seurausta tietysti siitä, että esimerkiksi tämän kaltainen vero on ollut perusteltua ottaa käyttöön muista kuin siitä syystä, että sillä jollakin tavalla vaikutettaisiin varsinaiseen tieliikenteen kokonaisuuteen. On haluttu ikään kuin ympäristöveroperusteisesti ajatella, että auton käyttämisestä peritään tasasuuruinen maksu, jolla voidaan saada liikkumavaraa muun verotuksen keventämiseen, ja tämä muu verotus tässä tapauksessa näissäkin verolakikokonaisuuksissa koskee juuri tuloverotuksen alentamista.

Sitten haluaisin sanoa vielä viimeisen kerran liikuntaesteisten ja vammaisten pysäköintiluvista ja tähän liittyvästä ajoneuvoveroratkaisusta, että mielestäni valiokunta, verojaosto tässä tapauksessa, on tehnyt erinomaisen hyvää työtä. Kannatan kaikkia näitä ehdotuksia, jotka tässä ovat. Mielestäni ne ovat perusteltuja. Lakiin on jouduttu valmistelevaan tavattomassa kiireessä sen vuoksi, että alkuperäinen ajatus oli se, että tämän kaltainen laki olisi voitu kumota. Näin ei sitten kuitenkaan budjettiriihessä käynyt.

Ed. P e n t t i l ä : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on aivan käsittämätön. Hallitus muuttaa tilapäisen veron pysyväksi veroksi ja väittää, että asia on tällä korjattu. Tämä kuvaa minun mielestäni hyvin hallituksen ajattelua. Veromuotoja vaihdellaan, mutta kokonaisveroaste pidetään korkeana. Toteaisin ministeri Alholle, että toki tuloveron alas saaminen on tärkeää mutta se ei ole ratkaisu Suomen ongelmiin. Ratkaisu on ainoastaan se, että saadaan kokonaisveroastetta alas päin.

Kaikesta päättäen hallitus rakastaa veroja. Se katsoo, että hyvä yhteiskunta on korkeasti verotettu yhteiskunta. Se katsoo, että mahdollisimman suuren rahamäärän pitää kulkea poliitikkojen käsien ja päätösten kautta. Tämä ajattelutapa on vienyt Suomen suohon.

Autoilu Suomessa on kohtuuttomasti verotettua. Tarravero pitäisi siksi poistaa ilman verokompensaatiota. Näin siksi, että tarravero oli alunperin tarkoitettu tilapäiseksi veroksi.

Olen ed. Aulan kanssa samaa mieltä siitä, että invalidien verovapaus on hyvä asia, mutta ongelma on se, että koko vero on pätkähullu.

Tulen yksityiskohtaisessa käsittelyssä kannattamaan ed. Bremerin tekemää ehdotusta. Se on edes pienen pieni parannus hallituksen esitykseen.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Penttilä harmitteli sitä, että tilapäinen vero muutetaan pysyväksi. Minä henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että jos kerran tämä vero vuosittain määrättävänä tarraverona oli tarkoitettu pysyväksi, vaikka joka vuosi siitä erikseen päätetään eduskunnassa, riidellään ja soitetaan suuta, niin kyllä on parempi sitten, että tämä vero tulee pysyväksi. Pysyväkin vero voidaan aikanaan poistaa, jos valtiontalouden tila katsotaan sellaiseksi.

Erityisesti näen tämän hyvänä sikäli — eihän veroja koskaan voi hyviksi katsoa mutta oikeudenmukaiseksi — että nyt ihan selkeästi eduskunta on ottanut inhimillisen asenteen ja otteen tämän lain sisältöön, niin kuin on keskustelussa käynyt selville. Ne ihmiset, jotka jäävät tämän vapautuksen ulkopuolelle ja maksavat tätä veroa, pystyvät veron maksamaan. Jos valtio rahaa tarvitsee, jostakin se on tietysti otettava. Jos josakin vaiheessa meillä on mahdollisuus verotusta alentaa tältäkin osin, niin verotuksesta voidaan luopua. Ei sen välttämättä tarvitse olla tarravero, se voi olla pysyväkin vero, josta luovutaan, jos siihen yhteiskunnassa on mahdollisuuksia.

Ed. S a a r i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tässä asiassahan on tosiasiallisesti kysymys vain siitä, että valtio haluaa mahdollisimman pienin keräyskustannuksin miljardi markkaa rahaa. Vain fiskaaliset tavoitteet ovat olleet hallituksen esityksen pohjana.

Me verojaostossa asetimme viime vuonna näihin aikoihin tavoitteeksi, että olkoon laittimainen kerta vuonna 96, kun tällainen tarravero kerätään, ja että tästä tulisi luopua. Tämä verojaoston kanta piti budjettiriiheen saakka. Aivan niin kuin ministeri Alho totesi, taisi viimeisenä yönä sitten romuttua tämä meidän ylevä tavoitteemme.

Tämän syksyn aikana me olemme miettineet kovasti, millä tavalla tähän saisi jonkinlaisen inhimillisen otteen, ja näin se 9 §:ssä näkyy, että edes vammaksiin tätä sovellettaisiin, eikä pelkästään vammaksiin autoilijoihin vaan myös heidän perheenjäseniinsä.

Aika ongelmallista oli määritellä käsite ”vammainen”, eikä olla ihan varmoja, onko tämä vieläkin sataprosenttisesti kattava, mutta esimerkiksi tällaiset käsitteet kuin vika, vamma, sairaus jne. tämän asian yhteydessä ovat osoittautuneet yllättävän vaikeiksi. Kuten 9 §:stä ilmenee, pelkästään viittaus autoverolakiin ei riittänyt, koska siellä lähinnä olisivat tulleet kyseeseen liikun-

ta- ja näkövammaiset, sillä on monia muita syitä, jotka tekevät ihmisestä vammaisen, ja tieliikennelain 28 b §:n mukainen pysäköintilupa laajentaa myös tätä inhimillistä näkökulmaa, jota pidimme tärkeänä.

Meillä on edelleen se tavoite kuitenkin, että tämän kaltaisesta veron keräämisestä tulisi voida luopua. Vaihtoehtoja on. Tilanne ei ole vaihtoehdoton alkuunkaan. Kysyn vain, olisiko esimerkiksi voitu tyytyä 4,7 miljardin markan tuloveron kevennykseen. Silloin tämä asia olisi heti pois päiväjärjestyksestä. Olisiko voitu tehdä jonkinlainen verokori ja kohdistaa tämän miljardin markan kerääminen esimerkiksi osittain autoveroon, osittain polttoaineen verotukseen, osittain vakuutusveroon? Mahdollisuuksia on toki muitakin, mutta tässä yhteydessä emme päässeet parempaan ratkaisuun. Tämä on mielestäni jonkin verran hallituksen esitystä parempi, mutta ei tämä ole paras vaihtoehto. Siinä mielessä meillä tavoitetta riittää.

Vastaisin myös erääseen ed. Bremerin näkökohtaan, jossa hän moitti hallituksen esitystä siitä, että tässä verotetaan autonomistajaa. Tietynlaisia kohtuuttomuuksia eräissä tilanteissa onkin, esimerkiksi tyyppiä opiskelija-autot: Ajetaan halvalla autolla muutaman kuukauden ajan ja maksetaan 500 markan tarramaksu tai käyttömaksu. Siinä tämä vero on ihan kohtuuton auton arvoon nähden ja myös käyttöikään nähden.

Mutta me olemme kuitenkin mietintöön saaneet tämän kaltaisen ponnin, jossa todetaan, että hallitukselta edellytetään, että se vuoden 97 aikana selvittää, miten voidaan vapauttaa kalenterivuoden aikana seisontavakuutuksessa olevat autot ajoneuvoverosta. Tämä ongelma on huomattu, johon ed. Bremer viittasi, ja siihen haetaan ensi vuonna myös ratkaisua.

Kaiken kaikkiaan tämän kaltaista verotuskäytäntöä en henkilökohtaisesti kannata.

Vielä puheenvuoroni lopuksi toteaisin, että eräänä tämän asian kuljettamiseen liittyvänä ongelmana on valitettavasti todettava näinkin julkiselta paikalta, että valtiovarainministeriön suunnalla on sen kaltaista vastavoimaa virkamieskunnan taholla, että tämän asian kuljettamisen osalta on ollut aika vaikeata ja nihkeätä se henki, miten tätä on voitu valmistella, ja tässä on ollut virkamiesvastustusta kaiken aikaa. Mutta meidän eduskunnassa nyt päätämme ja toivon mukaan päätämme tämän esityksen mukaan, koska tämä on parempi kuin hallituksen esitys. Tämä on parempi kuin tällä hetkellä oleva käytäntö.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauksena ed. Saarisen epäilyyn, onnistuttiinko vammaiskäsittelyn määrittelyssä oikein, voin kertoa, että ei ole aikaisemminkaan onnistuttu. Eri lakien mukaan on erilaisia vammaisuusmääritelmiä. Esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen ”vaikeavammaisuus”, jonka vuoksi erilaisia etuuksia annetaan, kuten kuntoutusta, perustuu hyvin pitkälti liikuntaesteiseen vammaisuuteen. Varmaankin tämä vammaisuuskäsite saa nyt olla vähän laajempi.

Minusta se kohta, että tämä laajennettiin koskemaan niitä vammaisia, joilla on pysäköintilupa, on aika iso laajennus. Pysäköintiluvan myöntää nimismies lääkärin lausunnon perusteella, joten tässä on tällainen inhimillinen tulkinta. Todellakin minusta tämä laajennus on erittäin hyvä ja kannatan sitä, vaikka itse laki ei kovin hääppöinen ole.

Ed. Bryggare (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saarinen on aivan oikeassa sanoessaan, että tämä on puhtaasti fiskaalinen vero ja valitettavan epäonnistunut sellainen. Valitettavasti vain valtiontalouden tila on myös kohtuullisen vaikea.

Olen tehnyt viime keväänä kyselyn autoveron uudistamisesta, jossa kohdennettaisiin polttoainevero, autovero ja tämä vero uudella tavoin. Vastaus, jonka valtiovarainministeriöltä sain, oli pettymys. Euroopassa on monen tyyppisiä verotusmuotoja. Tämä, mitä Suomi tällä hetkellä käyttää, on ehkä pahin mahdollinen. Siinä verotetaan turvallisuutta ja vanhaa autokantaa väärin. Toivon mukaan jatkossa meille tulee sen tyyppistä verotusta, jossa todellakin kohdennetaan ympäristöön ja käyttöön verotus sillä tavoin, että kaikki nykypäivän vaihtoehdot otetaan huomioon eikä puhtaasti pelkkää fiskaalista markkamäärää. Se voidaan saada aikaan monella eri tavoin mutta niin ohjaavasti, että se ohjaa auton omistamista ja käyttämistä parempaan suuntaan. Tämä vero on todellakin epäonnistunut. Valitettavasti vain myös valtiontalouden tila on hieman hankala.

Korostettakoon vielä lopuksi sitä, kun aina ajatellaan autoilijoista, että se on se autoilijapopukka, että 90 prosenttia lapsiperheistä omistaa auton. Se on muun muassa yksi merkki siitä, miten laajaa näin harvaanasutussa maassa auton käyttäminen valitettavasti on. Aina kun autoon kohdistuu verotus, se kohdistuu käytännössä lähes jokaiseen talouteen.

Ed. Bremer (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täydennän ed. Saarisen esimerkkiä siitä, miten ajoneuvovero kohdistuu epäoikeudenmukaisesti. Hän mainitsi opiskelijat, jotka ajavat pari kolme kuukautta autoilla, joiden arvo on ehkä kaksi kertaa ajoneuvovero.

Paljon pahempana pidän sitä, että ihan rehellinen duunariporukka on se, joka kaikkein eniten ajaa kausiluontoisilla autoilla. Menkääpä katsomaan, jälleen kerran, Masa-Yardsin pysäköintipaikkoja rannassa. Kesällä ne ovat aivan täynnä, niin että nurmikotkin ovat täynnä autoja. Talvela ei tarvitse edes kaikkia pysäköintialueita aurata, niin vähän on autoja. Siellä ajetaan silloin kimpapakyydillä. Se on duunari, joka ajaa kaikkein halvimmalla autolla ja kausiluontoisesti ja maksaa kalleimman hinnan tällaisesta verosta.

Mielenkiintoista oli se, että ed. Saarinen vahvisti, että valtiovarainministeriön virkamieskunta eikä suinkaan ministeri Niinistö on se, joka johtaa tätä typerää verotuspolitiikkaa maassamme. Toivoisin, että hän vielä näkisi ja koko demaripuolue, että valtiovarainministeri Niinistön johtama ministeriö on se, joka upottaa toiveet työttömyyden puolittamisesta.

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Ministeri Alho totesi puheenvuorossaan hetki siten, että tämä maksu on auton käyttämisestä. Valiokunta toteaa puolestaan, että veroa kannetaan myös autoista, joita ei verovuoden aikana käytetä lainkaan. Tässä on mielenkiintoinen ristiriita mielestäni jo ministerin ja valiokunnan keskenkin. Sen johdosta, tukeutuen ministerin kantaan, mielestäni on välttämätöntä, kun meillä on valmis lakiesitys ja ed. Bremerin toimesta rinnakkaislakiesitys, että sieltä nyt otettaisiin se kohta nimenomaan, jossa puhutaan museoajoneuvoista ja seisontavakuutuksessa olevista ajoneuvoista, eli että nämä vapautettaisiin verosta. Silloin pääsisimme ongelmasta ja ristiriidasta, joka nyt eniten on herättänyt keskustelua.

Arvoisa puhemies! Kun 9 §:ään on lisätty uusi momentti nimenomaan autoverolain 50 §:ssä tarkoitetusta autoverosta vapautuksesta, toteaisin, että niiden kokemusten mukaan, joita minulla on tältäkin viikolta nimenomaan tullihallituksen päätöksistä, siellä tulkinta on niin tiukka, että hyvin harvoin tällainen erityinen vapautus 50 §:n nojalla tulee.

Arvoisa puhemies! Se todettakoon myönteisenä seikkana, että silloin kun entiset nimismiehet ja nykyiset, ilmeisesti uudet kihlakunnanviraston päälliköt ensi viikolla aloittavat toimintansa ja

antavat pysäköintilupia, siellä ilmeisesti luetaan lääkärintodistukseen enemmän kuin muissa viranomaisissa. Uskoisin, että tämän kautta asia helpottuu.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Kukaan ei ole koskaan löytänyt sellaista veroa, josta verotettavat olisivat iloisia. Ei tässäkään tilaisuudessa kukaan ole keksinyt ja ehdottanut sellaista veromallia, millä miljardi markkaa kerättäisiin veronmaksajilta valtion välttämättömiin tarpeisiin. Mutta tämäkin, että se ei tapahdu vuosittain verotarran kiinnittämisenä, on parempi kuin se, miten se on tähän saakka ollut. Saavat ainakin perheenäidit pitää asetonipullonsa omassa hallussaan. Nimittäin kun vaimot kyselivät, mihin minun asetonipulloni on joutunut, kun piti alkaa kynsiä puhdistaa, tiesi varmasti, että mies oli vienyt sen autonsa tarran irrottamiseen. Ainakin minä olen keksinyt tämän yhden hyvän positiivisen asian tässä.

Rouva puhemies! Tämän oikeastaan toin aikaisemminkin esille, mutta ed. Bremerin aloitteeseen totean sen, että nimenomaan seisontavakuutuksessa olevilla autoilla pitäisi olla erilainen kohtelu. Onhan valiokunnan mietinnössä ja ilmeisesti lakiesityksessäkin ollut sellaisia autoja koskien, jotka otetaan kesken vuotta käyttöön ensimmäisen kerran. Niillä on osittaismaksu, ja pitäisi olla myös seisontavakuutuksella olevilla oma maksunsa. On nimittäin sillä tavalla, että jos joku haluaa viedä sellaisen auton, joka ei ole museoauto, mutta haluaa pitää sen katsastettuna, katsastukseen, yhden päivän vuoksi joutuu maksamaan vuoden maksun. Se on kaikkein äärimmillään sitä, mitä ed. Bremer esityksellään yrittää torjua. Mutta ylipäänsä tämä veromuoto on yhtä hyvä kuin mikä muu hyvänsä. Jos joku löytää sellaisen hedelmällisen ajatuksen, että kaikki siitä tykkäisivät, esittäköön pois!

Ed. Holopainen: Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni ed. Kuisma lähestyi ajoneuvoveroa aivan oikeasta näkökulmasta, kun hän viittasi niihin ongelmiin, joita haja-asutusalueilla on. Siellähän joudutaan palvelut hakemaan kaukaa asutuskeskuksista ja käyttämään omaa autoa, kun julkista liikennettä ei ole. Siellä tavallaan joudutaan maksamaan ylimääräistä veroa siitä, että saa hakea palvelunsa taajamista. Harvaanasutuilla alueilla autovero, tulipa se tarra muodossa tai muun ajoneuvoveron muodossa, on kyllä epäoikeudenmukainen. Olen tyytyväinen toki siihen, että tässä lakiesityksessä invalidit

ja tietyin edellytyksin myös perheenjäsenet vapautetaan ajoneuvoverosta.

Ed. Saarinen totesi, että ajoneuvoverosta tulisi luopua kokonaan. Olen hänen kanssaan aivan samaa mieltä. Tämä olisi voitu hoitaa toki tämänkin tuloverokevennyksen yhteydessä, jos siihen olisi halua ollut.

Ed. Bryggare totesi valtiontalouden tilasta. Olen pahoillani, että pienituloiset aina joutuvat kärsimään valtiontalouden heikosta tilasta.

Ed. Saarinen: Arvoisa rouva puhemies! Vielä muutama kommentti tähän sinänsä herkkään asiaan.

Ensinnäkin käsittääkseni museoajoneuvot on kyllä vapautettu, jos on saanut museoajoneuvostatuksen, ajoneuvoverosta.

Ministeri Alho otan vapauden tulkita. Minulla on se käsitys, että hän sanoi vähän epätarkasti, että tämä liittyisi auton käyttöön. Kyllä kaikki meistä tietävät, että tämä liittyy auton omistamiseen. Sillä ei ole mitään yhteyttä auton todelliseen käyttöön.

Ed. Ala-Harja viittasi vammaiskäsitteeseen. Se on todella vaikea. En tiedä, kuinka monta kymmentä vammaiskäsitelmäritelmää Suomen lainsäädännössä ylipäänsä on. Työryhmäkin, joka on yrittänyt löytää jonkinlaisen yhteisen nimittäjän käsitteelle, on jo istunut vuoden, kaksi. Eli ongelma on hyvin todellinen ja heijastuu monelle hallinnonalalle. Olisi toivottavaa, että asia saataisiin yksiselitteisesti määritellyksi. Meillä oli verojaostossa herttainen käsitys, että määritelmä, jonka olemme tähän valinneet, katkaisi kuitenkin jo suurimman osan vammaisista. Emme osanneet kuvitella, mitä se vielä voisi olla, jos se ei mahdu näiden kahden käsitteen piiriin.

Aikaisemmin on mainittu, että autoverolain 50 § on ahdas. Niin onkin, erittäin ahdas. Sen tähden on vammaisen kannalta huomattavasti inhimillisempi tämä tieliikennelain 28 §.

Mitä tulee lopuksi haja-asutusalueitten oleukseen, niin haja-asutusalueilla pätkinänkuorissa sanottuna työmatkat ovat lyhyitä, mutta autonkäyttökustannukset henkeä kohti kalliita. Täällä taajama-alueilla, Ruuhka-Suomessa ovat taas keskimääräiset työmatkat pitkiä, mutta kun katsotaan kokonaiskustannuksia, niin ne per henki per auto vuodessa ovat muuhun maahan nähden halvempia. Hyvin nopeasti olemme risti-allokossa, kun näitä asioita pohdimme.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Kun aikanaan joskus toivomusaloitteita jätet-

tiin, itsekkin jätin aloitteen invalidien pysäköintiluvan saaneiden autoverotarravapautuksesta ja silloin käytin sellaisia perusteluita, joita aion nytkin käyttää. Invalideja päinvastoin pitäisi kannustaa liikkumaan. Hyvin monessa tapauksessa he eivät ole suurituloisia, koska ovat joutuneet elämäntilanteensa osalta sellaiseen ahdinkoon, että jos ei ole sattunut isoja perintöjä tulemaan omaisuudeksi, niin tulot useimmilla ovat kovin pienet. Siinä mielessä heidän kannustamisensa ennen kaikkea liikkumaan ja vielä autoilla, sikäli kun pystyvät, olisi kannatettava ajatus, koska muutenhan heille kuuluu vammaispalvelulain mukaan määrätty kyydit. Siinä mielessä omatoimisuus ja kaikki pirteys, mitä voidaan antaa, olisi kannatettavaa.

Vaikka monesti vanhat konkarit ovat todenneet, että toivomusaloitteilla ei ole merkitystä, niin tässä tapauksessa, muutkin kun ovat ilmeisesti saman tyyppisiä aloitteita tehneet, sillä on merkitystä, koska hallitus on kuunnellut ja valio-kunta herkkäsydämisyydessään tehnyt lisää sorvauksia ja vielä hyvään suuntaan hallituksen esitykseen.

Toisekseen on hyvä, kun otetaan autoverolain 50 §:ään yleisperustelujen lisäksi vammaisten pysäköintilupa, jolloin väljyyttä löytyy, ettei välttämättä tarvitse haja-asutusalueillakaan, jossa pysäköintitolppia hyvin harvassa löytyy, lähteä hakemaan lupaa jostakin noin teoreettisesti. Jos ei ole kaupunkiin asiaa, niin pysäköintiluvalla ei muuta merkitystä olekaan, onpahan vain nimismieheltä haettu tällainen lupa. Minusta tämä on hyvä ja kannatettava asia.

Mitä on puhuttu verojen keruun osalta, niin tämäkin miljardi vai mitä tällä kokonaisuutena kerätään, jostakinhan se on otettava, jos aiotaan pitää yllä samaa palveluvarustusta, samoja sosiaalisia tulonsiirtoja, mitä meillä on olemassa, jotka monelta osin ovat myös perusteltuja. Jostakin niihin on rahat otettava, ja tämä on yksi tapa, yksi puro. Tietystikään autonomistajat eivät suurimmalta osalta niitä kaikkein köyhimpiä ole, vaikka kieltämättä siinä se epäkohta syntyy haja-asutusalueen ihmisten osalta, että meidän, jotka siellä asumme, on pakko autoa pitää, oltiinpa köyhempiä tai rikkaampia, jos halutaan liikkua, koska siellä ei julkisia kulkuvälineitä hyvin tiheään puikkelehti.

Tämä on hyvä asia ja kannatan tämän hyväksymistä.

Ed. Saarinen: Arvoisa rouva puhemies! Vielä tältä paikalta haluaisin kiinnittää yhteen

seikkaan ikään kuin viestinomaisesti huomiota. Kun tässä on löytymässä tällainen inhimillinen näkökulma liittyen vammaisiin, niin toivottavaa on kuitenkin, että hallinnossa tämä asia kulkee sillä tavalla järkevästi, että tämän vapautushakemuksen hinnaksi ei tule yli 500 markkaa liittyen lääkärintodistuksiin tai muihin prosesseihin. Kyllä hallinnon täytyy tässä asiassa joustaa ja kehittää itseään siihen suuntaan, että on joku intressi myös hakea näitä vapautuksia. Tähän seikkaan keskustelussa ei vielä ole kiinnitetty huomiota, ja ehkä se ei tämän enempää huomiota kaipaakaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitelyyn.

1—7 § pykälä hyväksytään keskustelutta.

8 §

Keskustelu:

Ed. Bremer: Arvoisa rouva puhemies! Ehdotan, että lain 8 §:n, "Ajoneuvoverosta ovat vapaat", 3 kohta kuuluu: "museoajoneuvot ja seisontavakuutukseen ilmoitetut ajoneuvot".

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Bremerin tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Bremer ed. Vistbackan kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin lakialoitteen n:o 58 mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Bremerin ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 101 jaa- ja 44 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 52. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

9—14 §, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys ennakkoperintälainsäädännön eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely

Hallituksen esitys 202/1996 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 42/1996 vp

Lakialoite 51/1996 vp

Toivomusaloite 46/1995 vp, 29/1996 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 42. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsitelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvien ensimmäisen lakiehdotuksen 1—8 § ja 1 luvun otsikko, 9—16 § ja 9 §:n edellä oleva alaotsikko, 17—22 § ja 17 §:n edellä oleva alaotsikko, 23 ja 24 § ja 23 §:n edellä oleva alaotsikko sekä 25—29 § ja 25 §:n edellä oleva alaotsikko ja 2 luvun otsikko, 30—37 § ja 3 luvun otsikko, 38—44 § ja 4 luvun otsikko, 45—47 § ja 5 luvun otsikko, 48—53 § ja 6 luvun otsikko, 54 ja 55 § ja 7 luvun otsikko, 56 ja 57 § ja 8 luvun otsikko sekä 58—60 § ja 9 luvun otsikko, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 1—3, 5, 8, 12, 13 ja 17 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 1, 3, 4, 6—8, 10 a, 11, 21 ja 24 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

neljännen lakiehdotuksen 4 a, 4 c, 9 a, 26 a ja 28 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike, viidennen lakiehdotuksen 7, 10, 16, 34, 34 a, 92 ja 95 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

kuudennen lakiehdotuksen 158, 161, 163, 164, 168, 168 a, 182 ja 207 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi maatilatalouden kehittämisrahastosta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys 162/1996 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 16/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 16. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 2 b ja 3 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys eläinlääkinnällistä rajatarkastusta koskevaksi lainsäädännöksi

Toinen käsittely

Hallituksen esitys 187/1996 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 17/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 17. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1—4 § ja 1 luvun otsikko, 5—7 § ja 2 luvun otsikko, 8—10 § ja 3 luvun otsikko, 11—14 § ja 4 luvun otsikko, 15—20 § ja 5 luvun otsikko, 21—23 § ja 6 luvun otsikko sekä 24—31 § ja 7 luvun otsikko, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 13 ja 15 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

kolmannen lakiehdotuksen 37, 39, 50, 51 ja 60 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusta koskevaksi lainsäädännöksi

Toinen käsittely

Hallituksen esitys 186/1996 vp

Sivistysvaliokunnan mietintö 18/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 18. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. A l a - H a r j a : Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä on hallituksen esitys, jossa opetusministeriön hallinnonalalla järjestettävän aikuisten ammatillisen lisäkoulutuksen nykyinen hajanainen rahoitusjärjestelmä ehdotetaan koottavaksi yhdeksi kokonaisuudeksi. Tämän lisäkoulutuksen rahoitus perustuisi lääninhallitusten sekä opilaitosten ja muiden koulutuksen järjestäjien välisiin hankintasopimuksiin. Nykyinen jatkokoulutus, ns. lisäkoulutus, on se, mitä tässä laissa käsitellään. Tämä ei siis koske peruskoulutusta. Se ei myöskään tule lisäämään opetusministeriön alaisia tehtäviä eikä koulutusaloja, vaan nykyinen koulutus kerätään yhteen. Eräs tärkeä asia tässä on, että kotikuntien maksu-osuuksista luovutaan ja valtio vastaa rahoituksesta. Tämän perusteella myöskin ostetaan valtakunnallisilta ammatillisilta erityisoppilaitoksilta koulutusta.

Valiokunta on perehtynyt tähän asiaan aikaisemminkin, kuuli kovasti paljon asiantuntijoita ja sai hyvin samanmielisiä mielipiteitä.

Ensinnäkin erittäin tärkeää on, että laki todella hyväksytään, koska se parantaa aikuisväestön ammatillista osaamista ja tukee elinikäistä oppimista. Se myöskin tukee ammatillisessa aikuiskoulutuksessa tärkeää lisäkoulutusta ja yhteyttä työelämään. Koska työelämä jatkuvasti muuttuu, tarvitaan lisäkoulutusta, ja sen takia tämä lakiesitys on erittäin hyvä. Kunnathan ovat protestoineet siitä, että nykyisin voimassa oleva järjestelmä on tuonut kunnille kustannuksia kotikuntaosuuksien muodossa, ja tästä luovutaan ensi vuoden alusta.

Tässä koulutuksessa keskeisenä tavoitteena on sellaisen omaehtoisen ammatillisen lisäkoulutuksen ostaminen, joka ei ole riippuvainen työn-

antajasta, siis omaehtoisesti voivat työntekijät hakeutua koulutukseen ja parantaa ammattitaitoaan. Tarkoitus on nopeasti reagoida myöskin elinkeinoelämän tarpeisiin. Tämä tuki siis tulee oppilaitoksille, jotka tarjoavat yrityksille yritysten tarvitsemää koulutusta.

Sivistysvaliokunta on aikaisemmin useasti lausunut aikuisten ammatillisesta lisäkoulutuksesta käsitellessään esimerkiksi työllisyyskoulutusta ja tullut siihen päätelmään, että lisäkoulutuksenkin pitäisi olla ammattitutkintotavoitteista ja sillä tavalla tukea sitä entistä peruslinjaa, ettei olisi yksittäisiä, työelämästä ja muusta erillisiä kursseja.

Hankintajärjestelmä, joka tässä laissa nyt on, tarkoittaa sitä, että lääninhallituksien, joilla nytkin on mahdollisuus ostaa koulutusta, mahdollisuus tähän laajenee. Lääninhallitukset tekevät ostosopimuksia eri oppilaitosten kanssa. Sivistysvaliokunta on viime vuonna edellyttänyt lausunnossaan, että lääninhallitukset voisivat ostaa ammatillista aikuiskoulutusta kaikilta julkisen valvonnan alaisilta oppilaitoksilta. Tällä hetkellä näin ei ole, mutta tämä uusi lakiehdotus nyt laajentaa osto-oikeuden myöskin esimerkiksi kansanopistoihin ja muihin sellaisiin koulutuksen järjestäjiin, jotka tarjoavat tasokasta ja juuri yrityselämän tarpeisiin tulevaa koulutusta. Täsähän tulevat kysymykseen myöskin erikoisoppilaitokset, joiden tulevaisuus tässä taataan, koska niissä on tarjolla erittäin tasokasta koulutusta.

Valiokunta on sitä mieltä, että tässä täytyy ottaa huomioon erilaiset tarpeet, koulutusta täytyy saada ostaa sekä lyhytkestoisina kursseina että myöskin pitkäjänteisenä koulutuksena ja juuri lääninhallituksilla on tieto oman alueensa tarpeista. Lääninhallitusten on pidettävä yhteyttä elinkeinoelämään, että tieto kulkee mahdollisimman nopeasti.

Lakiesityksen sisällä on sellainen ajatus, että pääasiassa osto tapahtuu ammatillisilta aikuis-koulutuskeskuksilta, ammatillisilta erikoisoppilaitoksilta ja muilta ammatillisilta oppilaitoksilta, kansanopistoilta ym., jopa kesäyliopistoilta ja ehkä myöskin yliopistoilta ja ammattikorkeakouluilta. Valiokunta toteaa, että ”erityisesti useissa alueellisissa koulutus- ja kehittämishankkeissa oppilaitokset toimivat verkostona, jossa yliopisto tai korkeakoulu voi olla yksi koulutuksen tuottaja. Näin ollen valiokunta katsoo -, että lääninhallituksilla koulutuksen hankkijana tulee olla myös mahdollisuus hankkia koulutusta elinkeinoelämän tarpeisiin ammattikorkeakouluilta ja yliopistoilta, mikäli se koulutuksen

sisällön ja laadun kannalta on tarkoituksenmukaista. Näissä tapauksissa on kuitenkin varmistettava, etteivät ammattikorkeakoulut tai yliopistot vääristä hintakilpailua subventoimalla koulutusta valtion muulla rahoituksella”.

Valiokunta edellyttääkin, että ”lääninhallitukset hankintapäätösten tekijöinä korostavat koulutuksen laatua ja edistävät oppilaitosten verkostomaista yhteistyötä. Mikäli - - koulutuksen laatu tai sisältö edellyttävät, tulee koulutusta voida käytännössäkin ostaa miltä tahansa lain sallimalta oppilaitoksesta”.

Valiokunta myöskin käy ammatillisen lisäkoulutuksen ja työvoimapolitiittisen koulutuksen rajaa ja toteaa, että opetusministeriöllä ja sen toimialalla on yleisvastuu maamme ammatillisesta koulutuksesta ja aikuiskoulutuksesta sekä niiden hallinnosta. Työministeriön vastuulle kuuluu työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus, ja se täydentää yleistä, opetusministeriön vastuulla olevaa ammatillista koulutusta ja aikuiskoulutusta. Työvoimapolitiittinen koulutus kohdistuu työttömiin ja työttömyysuhan alaisiin henkilöihin.

Kuitenkin valiokunta pitää välttämättömänä, että alueellinen asiantuntemus työpaikoista, koulutustarpeista ja niiden ennakoitavissa olevista muutoksista hyödynnetään mahdollisimman tehokkaasti, ja edellyttää opetusministeriön ja työministeriön yhteistyötä koulutuksen suunnamisessa ja myöskin korostaa, että ei tulisi päällekkäistä koulutusta. Sitähän ei juuri voi tullaakaan, jos toimitaan lakien mukaan, koska läänin tasolla pitäisi toimia lääninhallituksen sekä työvoimapiirin, elinkeinoelämän ja koulutuksen antajien yhteistyöryhmien, jotka kartoittaisivat työelämän tarpeita ja suunnittelisivat koulutusta.

Valiokunta myöskin ponnella vaatii sen seurantaan, miten tässä toimitaan ja miten rahoitus kohdentuu. Jos tapahtuu aluehallinnon uudistus, sekin tulee vaikuttamaan koulutuksen järjestämiseen tai ainakin elinkeinoelämän toimivuuteen, toivon mukaan parantaa sitä.

Valiokunta yksimielisesti teki yksivuotisesta laista pysyvän. Yksimielisyys näkyy siinä, että koko laki hyväksyttiin yksimielisenä. Näin ollen pidämme lakia erittäin hyvänä ja tarkoituksenmukaisena tällä yhdellä pykälämuutoksella, joka tekee laista pysyvän.

Ed. S a a r i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Kyllä tässä ilmiselvästi on, jos ei taitavasti toimita, päällekkäisyyden vaara liittyen lääninhallituksen ja työvoimaviranomaisten työnjakoon.

Esimerkiksi hankintamenettelyssä lääninhallitus neuvottelee ostosopimuksen, työvoimahallinto kilpailuttaa ankarasti koulutuksen tarjoajia. Voisiko näillä tahoilla olla saman kaltainen hankintamenettely ja kilpailuttamismenettely? Millä tavalla näiden tahojen tuloksellisuutta mitataan ja arvioidaan, markoillako? Koulutuksen tarjoaja, siis oppilaitos tai vastaava, pyrkii toiminnassaan taloudelliseen katteeseen, kun me elämme nyt tuloksentekobuumia, palvelujen yksityistämismisbuumia, kuinka se onnistuu esimerkiksi lääninhallituksen kanssa neuvottelemaan mahdollisimman korkean hinnan ja saamaan siitä välistä oppilaitokselle katetta. Ostajan intresseissä on tietysti halpa yksikköhinta, markkaa per opiskelija per vuorokausi.

Koko ajan, korostan sitä, tässä toimitaan verovarjoilla. Ne ovat yhteisiä rahoja, ja painopisteen tulisi olla jossakin muualla kuin markkoissa tai kamreeritieteissä: opetuksen sisällössä, oppimisprosesseissa, opetuksen laadussa. Siinä on suomalaisten tulevaisuus, että näitä asioita painotettaisiin. Näen tässä asiassa uhkatekijänä paitsi sen, että on osittain erittäin ankara päällekkäinmenon mahdollisuus ja tehdään tuplatyötä kahdella eri taholla, myös sen, että huomio kiinnittyy aivan liian paljon koviin markkoihin ja sisältöpuoli jää taka-alalle.

Ed. A. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä minun täytyy ed. Saarisen kanssa olla tästä asiasta täydellisesti eri mieltä. Ilmeisesti on kysymys siitä, että kun hän ei ole valiokunnassa ollut asiantuntijoita kuuntelemaan, hän ei ole huomannut niitä ongelmia, mitä asian ympärillä saattaa olla. Tuplatyötähän tässä ei missään nimessä tule. Ja kun hän painotti sitä, että täytyy pitää nimenomaan sisällöstä ja laadusta huolta, niin se on lääninhallitusten tehtävä, jotka koulutuksen ammattilaisina osaavat tuon puolen erittäin hyvin katsoa ja tarkastella.

Ongelmahan on ollut kilpailuttamisessa nimenomaan se, että ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa ei välttämättä ole laatua katsottu niin hyvin kuin hintaa ja hinnalla on kilpailtu. Näin ollen, kun voidaan kilpailuttaa vähän laajemmalla sektorilla, silloin hinta, josta hän oli hyvin huolissaan, pysyy kasassa, mutta myös sisältö ja laatu tulevat huomioiduiksi, mistä on lääninhallitusten kouluosastojen ammattilaisten tehtävänä huolehtia. Siitäkin myös valiokunta laati oman pontensa, jotta asia todella nousee esille ja siitä pidetään huolta. Minusta myös se on erittäin tärkeä asia. Minä luotan lääninhallitus-

ten kouluosastoihin, että ne kykenevät tämän asian erittäin hyvin tulevaisuudessakin hoitamaan, kuten ovat hoitaneet sen tähänkin asti. Jos muutoksia läänipuolella tulee, niin kuitenkin he varmasti elinkeinokeskuksiin siirtyvät tämän oman ammattitaitonsa mukaansa ottaen.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauksena ed. Saarisen epäilyyn päällekkäisestä koulutuksesta täytyy tuoda esiin, että juuri työvoimakoulutuksen epäkohtana on todettu se, että siellä on matala hinta ja kun sillä hinnalla pitää koulutusta ostaa, ei pystytä ostamaan sellaista koulutusta, jota elinkeinoelämä tarvitsee. Sellaisella kilpailuttamisella, että määrätään hinta, onko se 137 markkaa per yksikkö per päivä, ei saa kunnon koulutusta. Kyllä lääninhallitukset tässä myös kilpailuttavat eri tarjoajien kesken. Voiton perii se, joka tarjoaa sellaista koulutusta, jota elinkeinoelämä ostaa.

Siinä mielessä uskon kyllä, että tämä käytännössä tulee toimimaan ja päällekkäisyyksiä vältetään. Todella valiokunta teki ponnen, että kolmen vuoden kuluttua on hallituksen annettava selvitys rahoitusjärjestelmän toimivuudesta. Siinäkin on myös päällekkäisyys mukana.

Lääninhallituksen ja työvoimahallinnon oston välillä on erona, kuten valiokunnassa selvisi, että lääninhallitusten ostaman koulutuksen hinta vaihtelee 50 markasta 500 markkaan sen mukaan, mikä on kustannus sille koulutukselle. Uskon, että tälläkin puolella kilpailu tulee alentamaan hintoja. Ei kukaan maksa eikä valtion rahoja voi käyttää kilpailuttamatta lääninhallituksessaan.

Ed. T y k k y l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Olen iloinen siitä, että sivistysvaliokunta on saanut aikaan yksimielisen päätöksen koskien ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusta. Kun tiedetään edellisiltä vuosilta, että me olemme käyneet aika ankaraa taistelua siitä, voiko yleensä lääninhallitus olla se, jolta ostetaan, ja myös hankintapäätökset tulevat lääninhallituksien kautta, on ihan hyvä, että näin on nyt päästy sopimukseen, toiselta puolen myös siihen sopimukseen, että opetusministeriö on se, joka nyt valvoo tätä lainsäädäntöä. Se on merkittävä ja tärkeä asia, koska tällä turvataan sekä laatutaso että myös se, että oppilaat saavat tosiaankin hyvää koulutusta.

Mutta haluaisin puuttua erääseen asiaan, joka puuttuu tästä lainsäädännöstä. Toivoisin, että nyt kiinnitettäisiin huomiota siihen, että kun työelämässä on tapahtunut merkittäviä muutok-

sia, niin yhä useammin yritykset kouluttavat tällä hetkellä oppilaita, nimenomaan lisäkouluttavat, ja he ovat jääneet tavallaan väliinputoajiksi. He eivät voi olla lääninhallituksen ostokoulutuksen osana eivätkä myöskään muun ammatillisen koulutuksen osana. Toivoisinkin, että kun tarkastellaan kolmen vuoden kuluttua tätä lainsäädäntöä, silloin huomioitaisiin tällaisten yritysten koulutus. Otan esimerkkinä atk-yritykset, ja niitä on aika paljon. Tällä hetkellä ne eivät kuulu mihinkään viralliseen organisaatioon. Toivon tähän korjausta.

Ed. M. M a r k k u l a : Arvoisa puhemies! Ed. Saarisen toteama huoli on aiheellinen siinä valossa, jos tarkastelee, mitä ammatillinen lisäkoulutus ja työvoimapolitiittinen koulutus menneinä vuosina on ollut. Mutta huoli ei ole oikeutettu, jos ed. Saarinen olisi lukenut huolella valiokunnan mietinnön. Laatutavoitteet ja se verkostomainen yhteistyö eri oppilaitosten kesken, jota valiokunta peräänkuuluttaa, asettavat aivan toisenlaisia laatuvaatimuksia tulevalle toiminnalle. Tässä valossa on järkevä valiokunnan ottama kanta, että rahoitusmuoto on pysyvä.

Edelleen valiokunnan ponsilla peräänkuuluttamat sisällölliset tavoitteet ja tuotantotavoitteet ohjaavat tätä toisin kuin mitä perinteinen työvoimapolitiittinen koulutus on ollut. Tämän rinnalla on toki kehitettävä vahvasti meidän työvoimapolitiittista koulutustamme, työttömille ja työttömyysuhan alaisille suunnattua koulutusta siten, että päällekkäisyyttä ja epätervettä hintakilpailua ei synny.

Mutta sivistysvaliokunta myös aikaisemmissa kannanotoissaan on edellyttänyt, että työvoimapolitiittista koulutusta kehitetään siten, että sen ensisijaiset tulostavoitteet ovat koulutettavien työllistyminen sekä erityisesti myös uusien työpaikkojen syntyminen. Tällöin molemmilla näillä koulutuksilla on selkeät, toisistaan eroavat laatutavoitteet ja koulutus siten tuottaa tulosta.

On mielestäni aivan selkeää, että viranomaisen pitää huolella paneutua tähän asiaan ja markat eivät ole se ensisijainen tekijä, joka ohjaa toimintaa, vaan se on todella koulutuksen sisältö, käytettävät opetus- ja oppimismenetelmät ja laatu.

Ed. S a a r i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Vielä lyhyesti sen osalta, että en tulisi kovin väärin ymmärretyksi, totean, että suhtaudun siihen erittäin myönteisesti, että koulutusta järjestetään. Sen putken päässä on hyvä tulevaisuus.

Mutta kun olen keskustellut asiasta sekä työvoima- että kouluhallinnon edustajien kanssa, niin siellä on sellaisia ajatuksia ja näkemyksiä, että rahat voisivat olla jommassakummassa korissa, jos se olisi heidän vapaasti päätettävissään. Se vaatii heiltä erinomaisen hyvää yhteistyötä, joka kuulemma kyllä käytännössä toimii, ettei siellä ole mitään pahempia uhkakuvia yhteistyön onnistumisen kannalta. Mutta kuitenkin ilmiselvästi molemmat tahot toteavat, että tässä on päällekkäisyyksien vaaraa.

Kun tässäkin keskustelussa ovat markat painottuneet, esimerkiksi ed. Ala-Harja moneen kertaan viittasi markkoihin, niin siihen yritin kiinnittää huomiota, että koulutuksessa ovat tärkeitä jotkut ihan muut seikat kuin markkaa per oppilas. Jos me koulutuksen laatutavoitteita mitailemme sen mukaan, paljonko menee kouluruokailuun tai kiinteistöhoitokustannuksiin tai johonkin muuhun vastaavaan, niin meillä on painopiste ihan väärällä suunnalla, eli meidän pitäisi voimakkaasti kouluelämässämme kiinnittää huomiota opetussisältöihin ja siihen, mitä koulun aidan sisäpuolella tapahtuu, ihan huumausaineista alkaen, vaikkei se suoraan tähän asiaan liitykään, eikä viirtäytyä johonkin vertailuun markkaa per opiskelija per vuorokausi, niin kuin näissä asioissa helposti käy, kun lähdetään kovaan markkinatalouden maailmaan kilpailuttamaan ja neuvottelemaan hinnoista, ei niinkään sisällöstä.

Ed. A. O j a l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tykkyläisen puheenvuoroon viitaten toteaisin, että valiokunta lähti kyllä siitä, että tätä koulutusta voidaan ostaa nimenomaan julkisen vallan alaisilta oppilaitoksilta, jotta nimenomaan neläätuvaatimukset, joista täällä nyt on paljon puhuttu, ja valvonta myös tulevat paremmin huomioon otetuiksi ja ovat mukana ostopäätöksiä tehtäessä. Siitä huolimatta voi todeta, että koulutustahan voidaan hankkia todella aika laajasti, koska siinä ovat ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten lisäksi ammatilliset erikoisoppilaitokset ja kansanopistot, liikunnan koulutuskeskukset, musiikkioppilaitokset, kesäyliopistot, kansalaisopistot, opintokeskukset ja aikuislukiot — näin ollen skaala on kohtuullisen laaja — ja sen lisäksi tietysti vielä muutkin ammatilliset oppilaitokset. Näin ollen valinnanvaraa ostopäätösten tekemiseen varmasti löytyy myös julkisen vallan alta.

Ed. A l a - H a r j a : Arvoisa puhemies! Vielä ed. Saarille toteaisin, että työvoimapolitiittisella

aikuiskoulutuksella ja omaehtoisella aikuiskoulutuksella on aivan erilaiset päämäärät loppujen lopuksi, koska työvoimapolitiittinen koulutushan synnytettiin ennen kuin työttömyys kasvoi näin voimakkaasti. Silloin sitä ohjattiin vain akuutteja tarpeita varten. Nythän tilanne on muuttunut täysin ja työvoimapolitiittinen koulutus on vahvasti lisääntynyt. Kun ed. Saarinen sanoi, ettei saisi olla markka per oppilas mikään mittatikka, niin näinhän juuri työvoimapolitiittisessa koulutuksessa on. Myös käy niin, että tietyt aikuiskoulutuskeskukset tarjoavat vain sitä koulutusta, mitä niillä on, sillä hinnalla, millä pystyvät tarjoamaan, ja silloinhan, niin kuin joku on sanonutkin, ehkä isompi merkitys on sillä, että työllistetään opettajia ja pidetään ne koulut pystyssä kuin että saataisiin sellaista koulutusta työttömille, että he sitten työllistyisivät.

Sen takia on nyt hyvä, että voidaan aikuisten lisäkoulutusta myös lääninhallituksen toimesta ostaa juuri niiltä korkeatasoisilta oppilaitoksilta, joissa on sitä erikoisosaamista tarjolla, jota yritysalamä tarvitsee. Tässä laatutaso varmaan juuri sillä varmistetaan, että koulutus ei käy kaupan, ellei se ole laadukasta ja ajan tasalla, koska aika ja elinkeinoelämän tarpeet muuttuvat, joten näen kyllä, että kun tulevaisuudessa arvioidaan tilannetta, nähdään, mitä kautta paras koulutus tulee ja mitä kautta työpaikat löytyvät.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! On tärkeää keskustella myös markoista, mutta korostan, että pidemmässä juoksussa olennaisinta on kuitenkin se, että meillä hankitaan laadukasta koulutusta, panostetaan siihen. Tällä me varmasti parhaiten jatkossa selviydymme. Kun tässä on nyt puhuttu kahdesta hankintajärjestelmästä ja vertailtu niitä, minusta on tärkeää, että meillä selkeästi nyt on työvoimapolitiittisen koulutuksen hankintajärjestelmä ja tämä järjestelmä, jossa pyritään selkeästi ammatillisen koulutuksen ja yleensäkin ammattitaidon pitkäjänteiseen kehittämiseen ja painotetaan erityisesti tutkintotavoitteisuutta.

Edelleen on tärkeää, mitä valiokunta on korostanut aivan oikein, että koulutuksen laadun ja oppilaitosten verkostomaisen yhteistyön aikaansaaminen ja korostaminen koko koulutuspolitiikassa saa entistä painavamman sijan hankintapäätöksiä tehtäessä.

Edelleen jatkossa pitäisin hyvin tärkeänä, että meillä säilyy edellytykset ostaa juuri kunkin alueen kehityksen kannalta tärkeintä, olennaisinta koulutusta ja kehittää koulutusta sillä

alueella. Tällainen arviointi, seuranta ja lisäkoulutuksen hankinta tietysti edellyttää sitä, että alueen tarpeet myös kyllin hyvin tunnetaan ja että tasa-arvoisuus alueellisestikin voi toteutua. Tämä tietysti edellyttää sitä, että meillä on toimivaltainen lääninhallinto kyllin tiheänä tässä maassa.

Ed. M. Markkula: Arvoisa puhemies! Markoista käytyyn keskusteluun halusin lisätä, että oleellisia markkoja ovat tietenkin ne, jotka uusien työpaikkojen ja parantuneen työkyvyn kautta syntyvät ja tätä kautta kulkeutuvat yhteiskunnan perusrakenteiden kehittämiseen. Nämä markat ovat paljon merkittävämpiä kuin se, maksaako jokin koulutusmuoto muutaman markan enemmän vai vähemmän.

Toisena asiana, jonka haluan vielä tuoda esille lisäyksenä ed. Arja Ojalan luetteloon eri oppilaitosmuodoista, on syytä korostetusti todeta, että tämän lain myötä myös yliopistoilta ja ammattikorkeakouluilta voidaan ostaa lain tarkoittamia palveluja. Kuten valiokunta mietinnössään totesi: ”- - toisin kuin lain perusteluissa todettiin, - - lääninhallituksilla koulutuksen hankkijana tulee olla myös käytännössä mahdollisuus hankkia koulutusta elinkeinoelämän tarpeisiin ammattikorkeakouluilta ja yliopistoilta, mikäli se koulutuksen sisällön ja laadun kannalta on tarkoituksenmukaista.”

Todella on syytä korostaa sitä, että lain edellyttämää lisäkoulutusta tuottaessa useasti on kyseessä hyvin monien, jopa maan eri osissa sijaitsevien oppilaitosten yhdessä verkostomaisesti tuottama koulutus. Tällöin on tärkeää, että yliopistotaso on tässä yhtenä tuottajaorganisaationa mukana.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1—10 §, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 1 ja 20 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 1, 2, 5 ja 15 §, voimaantulosäännös, lain uusi nimike, johtolause ja lakiehdotuksen nimike sekä

neljännen lakiehdotuksen 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys maatalousyrittäjien lomituspalvelulaiksi

Toinen käsittely

Hallituksen esitys 190/1996 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 31/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 31. Ensinnä sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys maatalousyrittäjien lomituspalvelulaiksi heikentää palvelujen saatavuutta ja uhkaa jättää jopa tuhat koulutettua lomittajaa työttömäksi. Lomitukseen tarkoitettuja arviomäärärahoja esitetään leikattavaksi ensi vuonna lähes kolmanneksella vuoteen 1995 verrattuna. Tämä toteutettaisiin korvaamalla aikaisempi laki uudella maatalousyrittäjien lomituspalvelulailla, jolla viljelijän lomaoikeuksia heikennetään ja lomittajien työaika koskevia rajoituksia lisätään. Lakiehdotusta tehdessään hallitus on unohtanut tasapuolisuuden säästöjen kohdentamisessa, tavoitteet työllisyyden puolittamisesta sekä tavoitteet maaseudun elinvoiman ja työllisyyden turvaamisesta, jotka sisältyvät muun muassa sen hyväksymään maaseutupo liittiseen ohjelmaan. Voidaan todeta, että ohjelmalla ei ole mitään merkitystä, jos käytännön päätökset ovat toisenlaisia eivätkä ole ohjelmaa tukemassa.

Lain yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulemme esittämään pykäläkohtaisia muutoksia.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Hallitus on korostanut työllisyyden hoitoa ja asettanut tavoitteeksi työttömyyden puolittamisen. Voidaan sanoa, että monet hallituksen toimet ovat kuitenkin johtamassa ja johtaneet juuri päinvastaiseen kehitykseen. Voidaan sanoa, että tässä on esimerkki toimesta, joka on johtanut työttömyyden lisääntymiseen. Samalla palvelut ovat heikentyneet ja heikentymässä. Me tiedämme, että kuukausipalkkaisia lomittajia on jo runsaasti jouduttu kunnista irtisanomaan. Samalla he ovat siirtyneet tunti- tai vuorolomittajiksi, osa-aikaisiksi lomittajiksi. Palvelujen heikentyminen on puolestaan näkymässä jo viljelijöiden oikeutetun vuosilo-

man ja sijaisapuolisuuden käytön vaikeutumisena. Monilla alueilla Karja-Suomessa jo kerrotaan, että sijaisavun saanti on käymässä mahdottomaksi tai ainakin se pitkittyy eikä ole silloin saatavilla, kun tarve on polttavin.

Tästä syystä keskusta on katsonut, että hallituksen leikkauslinja tässä asiassa on ollut liian raju. Olisi tarvittu välttämättä useamman vuoden sopeutusjakso. Kun me Suomessa olemme lomituskysymyksen hoitaneet hyvin, olisimme voineet Euroopan unionin alueella aivan hyvin olla esimerkkimaa myös jatkossa, kun ei olisi näin rajuja leikkauksia lähdetty tekemään.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Lakihan määrittelee varsin yksityiskohtaisesti sen, millä tavoilla lomitus tulee järjestää. Emme esimerkiksi voineet hyväksyä, että edellytetään, että viljelijän lomaan saa sisältyä enintään kolme sunnuntaita tai muuta arkipyhää tai juhlapäivää. Sehän tarkoittaa, että jos viljelijä on pitänyt esimerkiksi joulun aikaan loman, niin hänellä ei ole mahdollisuutta olla yhtään viikonloppua poissa tilaltaan sen jälkeen, ja se on mielestämme täysin kohtuutonta.

Myös maksut, joita esitetään maksullisesta lomituksesta, kun varsinainen viikkoleposijaisuus on poistettu, ovat niin korkeat, että viljelijöillä ei nykyisessä taloudellisessa tilanteessa ole edellytyksiä ostaa tällaista apua. Se hankaloittaa myös tilannetta.

Enimmillään lomittajia on ollut 12 000, nyt määrä putoaa 5 000:een. Vaikka siitä huomattava osa johtuu tietysti tilojen lukumäärän alenemisesta, niin useita tuhansia johtuu myös lainsäädännöstä, mikä on erinomaisen valitettavaa tällaisena aikana. Toivomme, että jatkossa suhtauduttaisiin asiaan entistä myönteisemmin.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1—5 § ja 1 luvun otsikko, 6—8 § ja 2 luvun otsikko, 9—13 § ja 3 luvun otsikko ja 14 § hyväksytään keskustelutta.

15 §

Keskustelu:

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä hyväksytään vastalauseen mukaise-

na, jolloin vältetään tuhannen ammattitaitoisen lomittajan irtisanomiselta.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Kannatan ed. Lämsän ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Lämsä ed. Mannisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Lämsän ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 100 jaa- ja 39 ei-ääntä; poissa 60. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

16 § hyväksytään keskustelutta.

17 §

Keskustelu:

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä hyväksytään vastalauseen mukaisena, mikä merkitsee sunnuntairajoitusten poistamista. Minkään muunkaan ammattiryhmän lomaviettoa sunnuntaisin ei rajoiteta.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Kannatan ed. Lämsän ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Lämsä ed. Mannisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Lämsän ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 92 jaa- ja 35 ei-ääntä; poissa 72. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

18—22 § ja 4 luvun otsikko, 23—26 § ja 5 luvun otsikko ja 27 § hyväksytään keskustelutta.

28 §

Keskustelu:

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä hyväksytään vastalauseen mukaisena, jolloin voidaan tukea paremmin lomittajien työllistymistä.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Kannatan ed. Lämsän ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Lämsä ed. Mannisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Lämsän ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 95 jaa- ja 35 ei-ääntä; poissa 69. (Ään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

29 ja 30 § ja 6 luvun otsikko, 31—36 § ja 7 luvun otsikko, 37—41 § ja 8 luvun otsikko, 42—44 § ja 9 luvun otsikko, 45—48 § ja 10 luvun otsikko sekä 49—54 § ja 11 luvun otsikko, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys laiksi yhdyskuntapalvelusta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys 144/1996 vp

Lakivaliokunnan mietintö 15/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 15.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 8) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! Laki yhdyskuntapalvelusta on pääpiirteiltään aivan oikeaan osunut. Samansisältöinen laki on ollut koekäytössä jo pitkän aikaan. Kokeilusta on saatu kohtuullisia, myönteisiäkin tuloksia. Tuloksen arviointi tietenkin riippuu siitä, missä asemassa kyseinen henkilö on ollut.

Kun olet ajanut jopa kuudennen kerran päisäsi tai olet syyllistynyt vielä pahoinpitelyyn ja saat seitsemännen kerran 4—5 kuukauden vankeustuomion sijasta 120—150 tuntia yhteiskuntapalvelua eli käyt tuon 4—5 kuukauden aikana vanhainkodissa esimerkiksi muutaman tunnin kerrallaan kunnostamassa sen pihamaisemaa tai maalaamassa aitaa, niin rikoksenteikijän kannalta tämä ei taida tuntua kovin ankaralta. Pahoinpitelyjen uhri saattaisi olla asiasta eri mieltä. Nyt esillä oleva laki onneksi estää tuollaisen, sanoisinko kauniisti, taparikollisen pääsemästä yhdyskuntapalveluun, eli hän joutuu sentään kärsimään rangaistuksensa vankilassa, vaikkapa vain puolet rangaistuksesta kärsittäväksi.

Lain oli myös määrä olla murten entisellään. Tämä senkin vuoksi, että tarkoituksena ei ollut lisätä yhdyskuntapalveluun tuomittujen määrää. Tätä en oikein usko, en varsinkaan sen vuoksi, että ensimmäisen lakiehdotuksen 3 §:ää ratkaisevasti esitetään muutettavaksi. Tällä erää oikeus voi vapaasti harkita, tuleeko jostakin teosta, kunhan rangaistus on vain alle kahdeksan kuukautta, vankeutta vai yhdyskuntapalvelua. Nyt tämä oikeus ollaan poistamassa. Nyt on käräjäoikeudelta otettu harkintavalta pois. Kun ennen sanottiin, että tuomioistuimien voi, siis voi, tuomita jne. jne., niin nyt oikeus veloitetaan ensisijaisesti tuomitsemaan yhdyskuntapalvelua ja kovan selittämisen ja syiden etsimisen jälkeen voi tuomita vankeuteenkin. Nyt voi käydä niinkin, että esimerkiksi ryöstöönkin syyllistynyttä rikoksenuusijaa, siis keran pari pahuutta tehnyttä, ei suorastaan voida tuomita vankeusrangaistukseen, koska kyseessä olevan pykälän ”muut painavat syyt” eivät ehkä riittäne oikeudelle. Kun 3 §:n 1 momentin viimeisestä virkkeestä poistettaisiin sana ”paina-
vien”, jätetään oikeudelle riittävää harkintavaltaa.

Arvoisa puhemies! Tulenkin tämän asian toisen käsittelyn yksityiskohtaisessa käsittelyssä tekemään kyseessä olevaan kohtaan vastalauseen mukaisen esityksen.

Tämän lisäksi en voi olla puuttumatta lain yhteydessä mainittuihin perusteluihin. Hallituksen esityksen sivulla 5 perustellaan lain hyvää vaikutusta. Rattijuopothan edustavat 70 prosenttia yhdyskuntapalveluun tuomituista. Perusteluissa kerrotaan, kuinka vuonna 1990 rattijuoppoja oli vielä 29 759 henkilöä ja vuonna 1994 20 390 henkilöä. Miksi vertailussa käytetään 1990-lukua, vaikka lakikin astui voimaan vasta 1991? Eikö vertailuluvun olisi pitänyt olla esimerkiksi kymmenen vuoden takaa, esimerkiksi 1984, jolloin rattijuoppoja oli vain 21 400 eli saman verran kuin vuosina 94 ja 95. Oliko tämä perustelu sattuma, otettiin¹ko sattumalta vuosi 90 tähän mukaan? En oikein tätä usko, koska vuonna 90 meillä rattijuoppojen määrä oli kaikkein korkein. Siihen oli tietenkin hyvä verrata. Jos olisi otettu aikaisempi tai jälkeinen vuosi, niin vertailu ei olisi ollut näin edullista. Tilastoja ei saisi mielestäni näin, sanoisinko, ei nyt suoraan väärinkäyttää, mutta tarkoituksenhakuisesti. Olisi uskottavampaa, kun perusteluissa käytettäisiin oikeita lukuja.

Oikeusministeri H ä k ä m i e s : Arvoisa puhemies! Äskenen puhuja ehkä tarkoituksellisesti on halunnut väärin ymmärtää, mihin tässä hallitus esityksellään tähtää. Kysymys ei ole siitä, että haluttaisiin linjaa ikään kuin lieventää. Mutta yhdyskuntapalvelun kokeilun osalta on ollut se ongelma, että eräät tuomioistuimet ovat käyttäneet sitä alle kymmenessä prosentissa tapauksista ja jotkut tuomioistuimet yli puolessa tapauksista. Tietysti kansalaisten oikeusturvan näkökulmasta olisi hyvä, että saman tyyppisistä teoista tulisi saman tyyppinen rangaistus. Tällä pienellä muutoksella on tarkoitus puuttua ainoastaan tähän kohtaan.

Se, että täällä muun muassa ryöstöä käytettiin konkreettisenä esimerkkinä, sopii tähän kovin huonosti. Pääsääntöisesti niistä tulee myös rangaistus, joka on yli kahdeksan kuukautta, mikä yksinkertaisesti tekee mahdottomaksi tämän uuden, nyt vakinaistettavan rangaistustyyppin käytön.

Muutoinkin haluaisin korostaa sitä, että Suomessa on ollut aika vähän sakon ja vankeuden lisäksi vaihtoehtoisia rangaistustyyppisiä, jos kansainvälisiä vertailuja suoritetaan. Tässä suhteessa ollaan nyt menossa eteenpäin. Haluaisin myös korostaa sitä, että kun tämä kokeiluna aikoinaan eduskunnassa luotiin, niin puhujankin oma puolue oli siinä muistaakseni hyvinkin yksimielisesti mukana.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn hyvin pitkälle siihen, mitä ministeri Håkämies totesi siitä, että meillä ei ole ollut riittävästi vaihtoehtoisia rangaistusmuotoja sakon ja vankeusrangaistuksen välillä. Nimenomaan ehdonalaista vankeusrangaistusta, joka on tuomittu, ei ole koettu rangaistukseksi juuri lainkaan.

Mutta eräs asia, jota hieman ihmettelen tässä. Tietysti ministeri perusteli ilmeisesti omalla tavallaan, taikka ainakin sillä tavoin, kuin lain valmistelijat ovat tämän tarkoittaneet. Mutta joskus tuntuu siltä, kun näitä muutoksia tehdään ja lukee joitakin kertomuksia vankeinhoidon osalta taikka myös valtiontalouden osalta, että viitataan minun mielestäni aivan liiaksi siihen, että on saatu pudotettua vankien lukumäärää.

Arvoisa puhemies! Minun mielestäni myös oikeusministeriössä pitäisi nähdä tilanne niin päin, että jos meillä on rikoksia, joista laki edellyttää tuomittavaksi vaikka vankeusrangaistuksia, niin silloin se on se kriteeri eikä minun mielestäni, niin kuin nykyisin valitettavasti aika usein tehdään, eli perustellaan sillä, kuinka hyvä on, kun vankeusrangaistusten lukumäärä on vähentynyt. Mielestäni se on väärä peruste.

Ed. M y l l y n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En mielelläni olisi eri mieltä meidän hyvän oikeusministerimme kanssa tästä asiasta, mutta tosiasia on kuitenkin se, että tämä tulee olemaan pääasiallinen rangaistusmuoto niille, jotka ovat syyllistyneet rikoksiin ensi tai toista kertaa. Väitän varmasti, että tavallisesta ryöstöstä yli kahdeksan kuukauden tuomiota kyllä Suomenmaassa hyvin harvoin tuomitaan. Tärkeästä ryöstöstä, esimerkiksi pankkiryöstöstä, näin tullaan menettelemään, muttei tavallisesta ryöstöstä. Kyllä siinä saa pitkän aikaa potkia tätejä ja setiä pitkin matkaa ja rahat viedä, ennen kuin siitä tulee yli kahdeksan kuukauden tuomio.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ihan ensin täytyy todeta, että tämä yhdyskuntapalveluidea on erinomaisen hyvä. Kun sitä aikoinaan täällä käsiteltiin, olin itsekkin sitä käsittelemässä ja muistan varsin hyvin sen, kuinka, sanoisinko, innolla siihen suhtauduin yksinkertaisesti siitä syystä, että ne turhan kärsimyksen instituutiot, vankilat, ovat olleet käytännössä korkeakouluja nimenomaan rikolliseksi nimenomaan nuorille ihmisille. Sitä vaihtoehtojen puutetta, mikä Suomessa on ollut, siis sitä, että sakon ja vankeuden välillä

ei ole oikeastaan ollut mitään, tämä poistaa erinomaisella tavalla.

Rouva puhemies! Minusta se seikka, johon ministeri Håkämies puuttui, että eri tuomioistuimissa käytetään niin eri tavalla tätä yhdyskuntapalveluinstituutiota, on kyllä selkeästi ongelma. Jos tässä nyt jonkin toiveen voisi asettaa, niin se on se, että oikeusministeriö tai oikeusministeri keksisi jotain. Ei-juristina en pysty tietämään, mitä voisi keksiä, mutta keksisi jotain, jotta tasapuolisuus, niin koomilliselta kuin kuulostaakin, että rangaistuksilla pitäisi olla tasapuolisuusmerkityskin, tässä asiassa toteutuisi.

Oikeusministeri H ä k ä m i e s : Arvoisa puhemies! Ed. Vistbackan kanssa olen ehdottomasti samaa mieltä sen suhteen, että ei itseisarvoisesti tule pyrkiä mihinkään vankiluvun vähentämiseen, vaan jos kansalaiset syyllistyvät sellaisiin rikoksiin, että niistä tuomioistuimen mielestä on syytä määrätä ehdottomia vankeusrangaistuksia, näin meneteltäköön eikä niin, että asetetaan joku tavoitearaja ja sen mukaan lakeja kirjoitetaan.

Ed. Myllyniemelle sanoisin, että voi olla, että ryöstöstä ei aina tuota kahdeksaa kuukautta tuomita. Mutta kokeneena poliisimiehenä edustaja tietää myös sen, että perinteinen suomalainen ryöstö syntyy sellaisessa tilanteessa ja siihen syyllistyvät sellaiset henkilöt, joiden kohdalla yhdyskuntapalvelua ei tulla soveltamaan.

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Kuten keskustelussa on käynyt ilmi, on tässä käsiteltävänä kaksi lakiehdotusta, jotka todella merkitsevät vaihtoehtoisia rikosoikeudellisia seuraamuksia Suomen oikeusjärjestelmään. Tässä mielessä niitä on todella tyydytyksellä tervehdittävä, koska vaihtoehtoisia seuraamusjärjestelmiä Suomen oikeusjärjestelmässä tähän saakka on ollut kansainvälisesti katsoen erittäin vähän.

Toinen näistä laeista eli ensimmäinen listalla oleva hallituksen esitys yhdyskuntapalvelusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi on ollut kokeilulakina voimassa tässä maassa, ja siitä on saatu erittäin hyviä kokemuksia. Tästä ehkä innostuneena ja näiden hyvien kokemusten johdosta on sitten tehty myöskin esitys laiksi nuorisorangaistuksen kokeilemisesta, joka on nyt tarkoitus ottaa uutena kokeilulakina käyttöön, kun vanha kokeilulaki säädettäisiin pysyväksi.

Laista yhdyskuntapalvelusta saadut kokemukset ovat todella olleet niin hyviä, että laki nyt tullaan vakinaistamaan. Ongelmanahan laissa

aikaisemmin kokeilulakina on ollut se, että kun sitä muutamilla paikkakunnilla ensiksi sovellettiin ja sitten myöhemmin koko maassa, kuten täällä keskustelussa tuli esille, eräät tuomioistuimet käyttivät yhdyskuntapalvelua rangaistuksena, eräät eivät sitä käyttäneet. Tällä tavalla kansalaiset joutuivat tämän lainsäädännön suhteen eriarvoiseen asemaan. Nyt uudessa hallituksen esityksessä nimenomaan lähdetään siitä, että yhdyskuntapalvelu tulisi pääraangaistusmuodoksi silloin, kun sen edellytykset täyttyisivät, ja tässä suhteessa kansalaiset tulisivat ikään kuin yhdenvertaisempaan asemaan. Näin on hyvä. Tämä esitys on saanut lakivaliokunnassa myöskin enemmistön vankkumattoman kannatuksen.

Arvoisa puhemies! Tulen sitten toiseen lakiehdotukseen, joka on erittäin mielenkiintoinen ja joka nyt otetaan kokeilulakina käyttöön, eli nuorisorangaistusta koskevaan lakiehdotukseen. Tämä on uusi rikosoikeudellinen seuraamus suomalaisessa oikeusjärjestelmässä. Tässähän ehdotetaan, että nuorisorangaistus otettaisiin kokeiltavaksi muutamissa tuomioistuimissa kolmen vuoden ajaksi ja että nuorisorangaistuksen toimeenpanosta huolehtisi Kriminaalihuoltoyhdistys. Tämä laki olisi voimassa kokeilulakina vuoden 1999 loppuun. Se koskisi, niin kuin esille on tullut, 15—17-vuotiaana tehtyjä rikoksia.

Tämäkin on nyt sellainen lakiehdotus, että jälleen tuomioistuimet ovat erilaisessa asemassa. Nimittäin tässä laissa vain ne tuomioistuimet, jotka on laissa mainittu, voisivat tätä lakia soveltaa ja käyttää. Tämä johtuu hyvin pitkälti myös Kriminaalihuoltoyhdistyksen roolista, koska Kriminaalihuoltoyhdistys ei ole kaikilla paikkakunnilla vielä tässä vaiheessa. Tämän täytäntöönpanon kannalta on hyvin tärkeää, että se asianmukaisesti voidaan suunnitelmallisesti panna täytäntöön. Tässä Kriminaalihuoltoyhdistyksen rooli korostuu, ja jollei se kaikilla paikkakunnilla ole, tämäkin on ollut konkreettinen este, ettei tätäkään lakia ole voitu tässä vaiheessa kaikkialle ulottaa.

Lakiin sisältyy hyvin mielenkiintoinen seuraamusjärjestelmää koskeva säännös, johon lakivaliokunta on mietinnössään ainoastaan sivuavasti viittanut, nimittäin rikosoikeudellisista toimenpiteistä luopuminen. Nyt sekä syyttäjät että tuomioistuimet voivat tietyn edellytyksin syyttäjät jättää syyttämättä ja tuomioistuin tuomitsematta nuorisorangaistukseen. Nämä edellytykset liittyvät sovitteluun, joka samalla merkitsee sitä, että sovittelu instituutiona vahvistuu tässä lainsäädännössä. Tämä on käsitykseni mukaan hyvin

merkittävä seikka, jota kannattaa todella korostaa. Sovitteluhan on meillä ollut jo 1990-luvulta lähtien mukana, ja nyt sen asema siis vahvistuu.

Tässä se seikka, että asianosaiset ovat päässeet sopimukseen, johtaa siihen, että syyttäjä harkitsee, luopuuko hän syytteestä tyystin. Laissa on sitten ne edellytykset selvitetty, milloin syyttäjä voi näin tehdä. Vastaavasti tuomioistuimessa on sama periaate toteutettu, jolloin tuomioistuin kohtuus- ja tarkoituksenmukaisuussyistä, kun asiassa on päästy sovitteluun, harkitsee, jättääkö se rangaistukseen tuomitsematta. Tietysti tällöin on selvää, että jos kysymys on esimerkiksi talousrikoksesta, rikoksen laatu on sen sorttinen, että siitä ei voi jättää rangaistukseen tuomitsematta.

Kaiken kaikkiaan uskon, että laki nuorisorangaistuksen kokeilusta tulee johtamaan yhtä hyvään tulokseen kuin yhdyskuntapalvelua koskeva kokeilulaki aikoinaan ja tulee sitten jatkossa säädettäväksi pysyväisluontoiseksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Partanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A i t t o n i e m i: Rouva puhemies! Suhdauhin aikoinaan yhdyskuntapalveluun enintään kahdeksan kuukautta sisältävien ehdottomien vankeusrangaistusten tietyn oloisena sijaisseuraamuksena hyvin epäluuloisesti, ja ehkä siihen vaikutti tietysti ammattitasta, poliisitasta, kun olin joutunut näkemään kaikenlaisia. Näkemykseni on jossakin määrin muuttunut näiden vuosien aikana, mutta mitenkään ehdottoman varma en ole siitä, onko yhdyskuntapalvelu toteutunut niin erinomaisesti kuin äsken muun muassa ed. M. Pohjola antoi ymmärtää. Lakivaliokuntakin oli informaatiossa hyvin pitkälti Kriminaalihuoltoyhdistyksen edustajien varassa. Mutta ei voi muuta kuin toivoa, että näin on tapahtunut, jolloin tämä uusi seuraamusmuoto olisi yhteiskunnallisesti erinomainen asia, niin hankalalta kuin se aikoinaan tuntui kuin uskoa.

Ed. M. Pohjola ja muutkin ovat puhuneet siitä, että yhdyskuntapalvelun toteutuminen on ollut hyvin epätasa-arvoista eri tuomiokunnissa, eri käräjäoikeuksissa, eri oikeuksissa. Toisissa sitä on tuomittu enemmän, toisissa vähemmän. Tämä ongelmahan on olemassa kaikissa muissa kuin asioissa. Rangaistusten määrät samanlaisista

rikoksista eivät ole toki eri tuomioistuimissa samanlaisia eivätkä tule varmasti koskaan olemaan.

Tämän lain tarkoituksena on se, että yhdyskuntapalvelun käyttö tulisi tasasuuruiseksi kaikissa oikeuksissa tai edes suunnilleen tasasuuruiseksi, sitä käytettäisiin samanlaisissa tapauksissa jne. Tähän pyritään 3 §:n säännöksillä, joissa tietyllä tavalla tuomioistuimilta otetaan harkintavalta pois, yritetään lain säännöksiin ja raameihin yhdenmukaisuus toteuttaa.

Minä suhtaudun jälleen epäluuloisesti tähän asiaan. Olisi hyvä, jos erehtyisin jälleen kerran. Jos 3 §:n säännöksiin tulee tuomioistuinten rajoitettava maininta, jossa mainitaan painavat syyt yhdyskuntapalvelun tuomitsemisen esteenä, se merkitsee sitä, että tuomioistuimet tulevat lähes kaikissa tapauksissa, ei tietenkään kaikissa tapauksissa, ylivertaisesti kuitenkin, käyttämään yhdyskuntapalvelua. Toisin sanoen tästä tulee suurimmaksi osaksi vaihtoehto enintään kahdeksan kuukauden rangaistuksille tapauksista riippumatta. Jos näin tapahtuu, silloin on pahasti menty tietysti pois siltä linjalta, mitä esimerkiksi lakivaliokuntakin tarkoittaa. Harkintavaltaa ei tuomioistuimilta pitäisi ottaa pois, mutta tämä pykälä hyvin herkästi niin tekee. Tuomioistuimet mieluummin sitten tuomitsevat yhdyskuntapalvelua tämän pykälän perusteella, vaikka toisaalta heidän järgensä sanoisikin toisin. Jos näin ei tapahdu ja pykälän soveltaminen käy sutjakkaasti, silloin asia on kunnossa ja tältä osin ei ole mitään sanomista.

Muuten en yhdyskuntapalveluun puutu. Tämähän on kokeiltua asiaa. Lakimuutoksen muut pykälät eivät kovin suuria muutoksia aikaisempaan tuo.

Mitä tulee nuorisorangaistukseen, joka on alle 18-vuotiaille tarkoitettu rangaistuksen muoto, yhdyskuntapalvelua tietyllä tavalla sekin on, mutta voimassa ollutta yhdyskuntapalvelua ei ole voitu kohdistaa alle 18-vuotiaisiin, koska siellä ei juurikaan ehdotonta vapausrangaistusta tuomita ja yhdyskuntapalvelua ei ole voitu käyttää ehdollisen rangaistuksen sijasta.

Nyt nuorisorangaistus mielestäni, jos puhutaan perinteisistä rangaistusmuodoista — sakko, ehdollinen vankeus ja ehdoton vankeus — tulee tietyllä tavalla vaihtoehtoiseksi ehdollisen vankeuden kanssa, mutta sanotaan, että karvan veran sen yläpuolelle, eli se on tietyllä tavalla kovennettu muoto ehdollisesta rangaistuksesta. Toisin sanoen nuori voi työpalvelulla suorittaa ehdottoman rangaistuksen. Tarkoitus on aivan

hyvä. Ongelmahan on ollut se, että nuorille rikoksentekijöille on kerta toisensa jälkeen tuomittu ehdollisia vapausrangaistuksia, joista he eivät juuri välitä mitään. Sakko on heille monta kertaa pahempi rangaistus kuin ehdonlainen vapausrangaistus. He eivät siitä välitä mitään muuta kuin kerskuvat tuomioistuimista tultuaan, että ”no, vähän ehdollista tässä tuli, ei muuta sen kummempaa”, kunnes sitten eräänä päivänä ja tietty ikä saavutettaessa nämä asiat tietyllä tavalla kertaantuvat, tulevat täytäntöön pantaviksi ehdottomina vapausrangaistuksina. Silloin saatetaan nuoren ihmisen elämä olla lopullisesti menetetty. Tarkoituksena on ollut se, että yhteiskunta konkreettisella tavalla ehdollisen vapausrangaistuksen sijasta puuttuu nuoren elämään. Siihen tämä nuorisorangaistus, tietynlainen yhdyskuntapalvelu, on tarkoitettu. Se on ihan hyvä asia, ei siinä mitään.

Mutta sitten tulee ongelma, johon vastalauseessammekin on kiinnitetty huomiota — tai en muista, oliko se vastalauseessa vai esitetäänkö se vasta pykäläkohtaisessa käsittelyssä. Ongelma on se, että kun nuorelle ihmiselle tarjotaan ehdollisen rangaistuksen sijaan nuorisorangaistusta eli hän voi ehdollisen rangaistuksen toteuttaa tällä tavalla, jos hän ei sitten kuitenkaan suorita vaan pitkät piut laskee nuorisorangaistukselle, mitä silloin tehdään. Ei voida yhteiskunnan taholta sanoa, että ”no juu, ei tässä mitään, kyllä me voimme palata siihen ehdolliseenkin vapausrangaistukseen, kun tämä ankarampi ei nyt näytä sopivan”. Eihän tällä tavalla voida tehdä, vaan vaihtoehtoon täytyy olla silloin ankarampi rangaistus tälle, joka kieltäytyy toteuttamasta nuorisorangaistuksen ehtoja.

Eräät meistä olivat sitä mieltä, että seuraava vaihe luontaisesti on kiinteä vankeusrangaistus, ehdoton vapausrangaistus, koska siinä välillä ei ole muuta. Toiset olivat taas sitä mieltä, että ehdottomana seuraamuksena tämä on liian kova. Mutta eihän mitään muuta voi olla. Ehdollisen rangaistuksen jälkeen, jos nuorisorangaistuksen työpalvelua ei toteuteta vaan siitä nuori kieltäytyy, on ehdoton vapausrangaistus. Nuori, joka kieltäytyy työnteosta tai yhteiskuntapalvelusta, tietää, että hänellä ei ole mitään muuta vaihtoehtoa kuin ehdoton vapausrangaistus. Näin ollen se asettaisi tietyt raamit nuorelle ihmiselle. Hänen olisi pakko tehdä se yhteiskuntapalvelu välttyäkseen ehdottomalta vapausrangaistukselta. Näin pitäisi olla. Näin olemme muuttamat nähneet. Valiokunnan selvä enemmistö oli kuitenkin sitä mieltä, että tällaista ehdotonta va-

pausrangaistusta näin konkreettisesti muodossa ei voida asettaa.

Tulemme ehdottamaan lain yksityiskohtaisessa käsittelyssä tämän näkemyksemme hyväksymistä mutta tietysti häviämme sen. Näinhän se tahtoo käydä. Demokratia on demokratiaa, parlamentarismi parlamentarismia.

Yksi asia, josta haluan vielä mainita jotakin, josta olen puhunut varmasti jo kymmenen vuotta, on eräs seuraamusmuoto näille nuorille alle 18-vuotiaille, ja se on arestirangaistus. Nyt olen huomannut, että useiden asiantuntijoiden taholta ja myös valiokunnan jäsenten taholta on alettu osoittaa ymmärtämystä arestirangaistuksen käyttöön ottamiselle nuorille rikoksentehtäville eräänä rangaistusseuraamusmuotona. Olen varma, että tulevaisuudessa lähivuosien aikana lainsäädäntöä jälleen uudistettaessa tämä otetaan tietyllä tavalla kokeiluna käyttöön.

Tämä perustuu siihen vanhaan kansakoululaisaikaan, jota kaikki olemme käyneet, varsinkin vanhempi väki. Siellä jouduttiin arestiin. Minä olin siellä hyvin usein. Minä olin melkein jatkuvasti arestissa, kun olin pahantapainen. Hyvää se teki minulle, en sitä voi kieltää. Se on konkreettinen rangaistusmuoto. Jos nuori tekee rikoksen, hänelle määrätään kaksi kolme päivää, jopa viikko arestia. Hän istuu sen arestinsa, mietiskelee siellä pahoja tekojaan, pääsee sitten vapaaksi, ja saattaa olla, että sillä on erinomaisen hyvä seuraus.

Tämä olisi ollut tässä tapauksessa nyt mahdollisuus sijoittaa siihen väliin, joka on ehdottoman vapausrangaistuksen ja tämän nuorisorangaistuksen, työpalvelun, välissä. Jos et toteuta asetettua työpalvelua, sitten seuraa arestirangaistus. Tämä olisi ollut ehkä hyvä, mutta valiokunta ja eduskunta ei ole kypsä vielä arestirangaistusta tällä tavalla toteuttamaan, joka on perinteinen suomalainen rangaistus. Ihan pienestä pojasta ja koltiaisesta olemme tämän tienneet, ja olen varma, että kun suhtautuminen tähän on ollut nyt tämän lain käsittelyn yhteydessä jo varovaisen positiivista, eräät asiantuntijat ovat sitä jopa ehdottaneet, tulevaisuudessa arestirangaistuksen sijoittaminen ehdollisen vankeusrangaistuksen sijaan tai sen yläpuolelle ennen ehdotonta vapusrangaistusta tulee olemaan eräs sellainen keino, jota tullaan vielä käyttämään ja kokeilemaan. Uskon, että se on aivan tehokas keino.

Ed. M. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi ottikin esille arestirangaistuksen. Se todella tuli erittäin asian-

tuntijoitten esityksessä aika vahvastikin esille, ja tietysti tätä lakiehdotusta, nimenomaan nuorisorangaistuslakia, voidaan moittia eräänlaisesta hampaattomuudesta.

Ongelmahan nimittäin tässä on se, että työtä käytetään rangaistuksena. Nämä nuoret ovat useimmiten moniongelmaisia nuoria, jotka koskaan eivät ole olleet töissä, ja nyt heidät pannaan sitten ikään kuin rangaistuksellisesti tekemään työtä. Tämähän on huono juttu. Riippuu hyvin paljon siitä, mimmoinen kokonaistyo-suunnitelma on, miten tässä tullaan onnistumaan, ja siinä mielessä painopiste on aika tavalla kriminaali-huollon sosiaalipuolella.

Mutta epäilemättä, kun rikoslain kokonaisuudistus on edelleen menossa, arestirangaistus on yksi sellainen seuraamus, jota varmasti joudutaan pohtimaan tulevaisuudessa.

Ed. R. Oja ja la (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin tässä osittain kuultiin, tilastojen mukaan tätä yhdyskuntapalvelurangaistusta on käytetty hyvin eri tavalla, esimerkiksi sillä alueella, missä ed. Aittoniemikin on touhunnut, Toijalan käräjäoikeudessa vain 7,5 prosenttia. Se johtuu varmaan tästä samasta asiasta, minkä ed. Aittoniemi kertoi, että hän on usein ollut arestissa. Siellä tuomitaan arestiin useammin kuin jossain muualla maassa.

Taas ed. Myllyniemen alueella käräjäoikeudet tuomitsevat rikoksista, pahoinpitelyistä, raiskauksista ja sen kaltaisista rikoksista huomattavasti lievemmin kuin täällä Etelä-Suomessa. Tämäkään laki ei ihan samalla tavalla toimi joka puolella maata, niin kuin me toivoisimme, mutta kokemuksia siitä nyt on, että se on ollut kuitenkin hyvä välimuoto, ja siitä on hyvä jatkaa.

Mitä sitten tulee nuorisorangaistukseen ja arestihommaan, siitä tosiaan puhuttiin aika pitkään. Osa asiantuntijoista oli sitä mieltä, että semmoinen pitäisi ehdottomasti nyt ottaa käyttöön, mutta osa asiantuntijoista sitten taas oli aivan päinvastaista mieltä.

Se, että sitä nyt valiokunta ei halunnut tähän liittää, ei kyllä johtunut siitä, että valiokunta ei ollut siihen kypsä, vaan siitä, että tämä on kuitenkin kokeilulaki ja nyt on hyvä aika seurata, mitä tapahtuu. Jos osoittautuu, että arestivälimuotoa ei tarvita tulevaisuudessakaan, niin minä olen ainakin kovasti tyytyväinen, että laki pelaa tämän möisenään ilman mitään arestia. Mutta jos näytetään siltä, että tämä ei onnistu, niin kuin on tarkoitettu, varmasti on sitten syytä joku lyhyt arestirangaistus tähän seuraavassa vaiheessa liittää.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. R. Ojalalle totean, että se, otetaanko tähän uusia hampaita ja uusia mausteita, riippuu vähän siitä, mitä me tältä lailta odotamme ja minkälaiseksi se sitten osoittautuu. Sitähän te toki tarkoitittekin. Eli meillä on nyt vielä arestipuoli kokeilematta. Epäilen vahvasti, että vaikka joskus aikanaan, kun esittelin sitä 7—8 vuotta sitten, salissa naurettiin — vaikka nauretaanhan minulle tietysti muutenkin, ei siinä mielessä — mutta esitettiin kaikenlaisia välihuutoja asiasta, ollaan kuitenkin tulevaisuudessa kypsiä tähänkin asiaan.

Ed. M. Pohjola antoi ymmärtää, jos käsitin oikein, että se, että työ on rangaistus, olisi tavallaan ideologisesti väärin. Sitähän sanotaan niin, että jos työ olisi herkkua, herrathan sen tekisivätkin. Näin ollen kyllä työ tältä pohjalta saattaa tietysti rangaistuskina olla, ja tällaisen yhdyskuntapalvelun, joka tehdään ilman palkkaa, voi ymmärtää. Entisaikaan, kun oli rattijuopot Seutulassa kaivamassa ojaa lapiolla, sieltä tuli terveitä miehiä, olivat pihalla töissä kaikki päivät. Kun he tulivat vankilasta punaposkisina ja terveinä takaisin eivätkä halunneet kuitenkaan enää ojallemennä, näin ollen he eivät ajaneet rattijuoppoukseen. Kyllä työlläkin saattaa olla, vaikka se onkin kiusallinen ajatus ideologisesti, tietysti rangaistuksellisesti parantavakin vaikutus.

Ed. Karpio: Arvoisa puhemies! Tässä on käsiteltävänä yhdyskuntapalvelusta annettu laki, ja ymmärsin näin, että voidaan samalla myös nuorisorangaistuksesta keskustella, mihin lähinnä nyt keskityn.

Arvoisa puhemies! Kaikki ne toimenpiteet, joilla etsitään ratkaisuja nuorisorikollisuuden torjumiseen ja ennen kaikkea tuomioiden parantavaan vaikutukseen, ovat tervetulleita. Hallituksen esitys nuorisorangaistuksen kokeilusta kohdistuu alle 18-vuotiaana tehdyihin rikoksiin. Hallituksen esitys kummankin lain osalta on mielestäni hyvä ja ne tulivat vielä paremmiksi valiokuntakäsittelyn aikana. Niissähän, nuorisorangaistuksesta kun on kyse, pidennettiin valvonnan kestoajaa. Vähimmäisaika oli hallituksen esityksessä kolme kuukautta. Sitä kuukaudella pidennettiin. Samoin suunnitelmaa laadittaessa on tuomittu itseään kuultava; tähän ei sisällynyt hallituksen esitykseen. On nimenomaan totta, etteivät nuoret miellä aina ehdollisen rangaistuksen vakavuutta kovinkaan tehokkaasti, vaan katsovat, että sakkorangaistus olisi vakavampi ja kovempi rangaistus kuin ehdolli-

nen rangaistus tällä hetkellä, joten siinäkin mielessä tämä kokeilu on aivan hyvä nyt toteuttaa.

Valiokuntakäsittelyn aikana useassa puheenvuorossa todettiin, että tätä kokeilua pitäisi laajentaa Helsingin seudun, Vaasan, Joensuun ja Turun ulkopuolelle, ja siinä tuli nimenomaan Oulu yhtenä vaihtoehtona huomioitavaksi. Kuitenkin todettiin, että kriminaalihuollolla ei vielä tässä vaiheessa ole valmiuksia laajentaa tätä Ouluun. Tämä kokeilun kestää kaiken kaikkiaan vuoden 99 loppuun saakka, joten siinä vaiheessa viimeistään tulee laajentaminen vakavasti harkittavaksi.

Esityksessä painotetaan sovittelun merkitystä entistä enemmän. Syyttäjän harkintavaltaa painotetaan, ja uskon, että tulevaisuudessa tullaan aina enemmän menemään myös tähän sovittelu-menetelyyn.

Täällä todettiin yhtenä ongelmana se, että tämä on vaihtoehto, ja mikäli nuori ei suorita nuorisorangaistusta, se pitäisi heti velvoittaa ja tuomita kiinteään vapausrangaistukseen. Tämä oli myös yksi keskustelujen aihe, mutta mielestäni nyt tämän kokeilun aikana voidaan katsoa, mitkä tulokset ovat, ja mahdollisesti sitten tehdä muutokset samalla tavalla kuin arestirangaistus; lähdettiin siitä, ettei tässä vaiheessa sitä toteuteta.

Epäilen ed. Aittoniemen väitettä siitä, että hän olisi useasti tällaisen arestirangaistuksen soveltanut nuorena. Sitä on hyvin vaikea uskoa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En kuullut, mitä ed. Karpio viimeksi sanoi. Se oli varmaan jotakin kiintoisaa.

Mutta palaan vielä siihen, mikä vaihtoehto voisi olla, jos ehdollisen rangaistuksen sijasta tuomitaan konkreettisempi vaihtoehto eli nuorisorangaistus eli nuoren yhdyskuntapalvelu, sanotaan nyt tällä tavalla. Tämä yhdyskuntapalvelu tuomitaan nuorelle. Sitten hän ei suostukaan toteuttamaan sitä vaan juntuu. Mikä on silloin vaihtoehto yhteiskunnalla? Onko vaihtoehto se, että palataan lievempään vaihtoehtoon tietyllä tavalla, ehdolliseen vapausrangaistukseen, joka ei ole yhtään mitään? Tämähän on yhteiskunnan periksi antamista. Yhteiskunta tekee itsensä melkein naurettavaksi.

Ei ole muuta vaihtoehtoa kuin tämä, jos ei toisena vaihtoehtona ole ehdotonta vapausrangaistusta. Ei ole. Eri asia olisi, jos nuorisorangaistuksen ja ehdottoman vapausrangaistuksen väliin saataisiin aresti. Se olisi eräs mahdollisuus silloin, koska aina progressiivisesti täytyy mennä

kiristävään suuntaan. Jos nuori ei suostu nuorisorangaistusta suorittamaan, niin se on järjetöntä, että palataan helpompaan vaihtoehtoon tietyllä tavalla palkinnoksi hänen vastusteluilleen. Tiukempaan pitää mennä, ja nyt siellä ei olisi mitään muuta kuin ehdoton vapausrangaistus. Se pitäisi laissa selkeästi sanoa, taikka sitten siihen väliin olisi pitänyt tulla arestirangaistus, ehkä kaksi viikkoa enimmillään tai viikko; kaksi on ehkä liian pitkä, mutta kuitenkin tietynlainen lyhyt vapausrangaistus.

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Tieten tahtoen palaisin tähän nuorisorangaistukseen eri puheenvuorossani. Edellisessä puheenvuorossani en varmasti riittävästi kiitellyt, ehkä arvostelin näitä lakeja, mutta näin ei tietenkään ole tarkoitus, koska kyllä näissä on paljon hyvää. Erikoisen paljon täytyy näissä olla vaihtoehtoja nuorille ja miksei myös vanhemmille rikoksenteijöille.

Kun herra oikeusministeri tuli tänne paikalle, niin toki täytyy myöntää, että harvoin ensikertainen ja toiskertainen rikoksenteijä syyllistyy ryöstöön. Se on tosiasia. Näin on tapahtunut mutta kuitenkin. Mutta jos ensikertainen ja toiskertainen rikoksenteijä syyllistyy aika ankaaraan rikokseen, silloin hän saattaa päästä suhteettoman lievällä rangaistuksella. Se edellyttäisi, että hän saisi silloin toistaan sen mukaisesti kuin hänelle oikein kuuluisi.

Yhdyskuntapalveluun vielä kuitenkin palaisin menemällä nuorisorangaistukseen. Otan esimerkin siltä seudulta, missä pääsääntöisesti olen asunut, Oulusta. Kuusamossa, 200 kilometrin päässä Oulusta, on kansalainen syyllistynyt törkeään rattijuopumukseen ehkä toisen tai kolmannenkin kerran. Hän saa siitä semmoisen 150 päivää yhdyskuntapalvelua. Tätä yhdyskuntapalvelua valvoo ja täytäntöönpanee Kriminaalihoitoyhdistys, joka on Oulussa, yli 200 kilometrin päässä. Minä hämmästelen vähän, miten se valvonta mahtaa oikein tapahtua käytännössä. Ei ole uskottavaa tai varmaa, että kun rangaistu vanhainkodissa maalaa sata tuntia aitaakaan eikä tulekaan enää kolmantena tai neljäntenä päivänä sitä maalaamaan, vanhainkodin johtaja soittaa Oulun Kriminaaliyhdistykseen, että nyt tämä tuttu, hyvä naapurin isäntä rikkookin näitä sääntöjä, koska hän vielä tietää, että jos hän ilmoituksen tekee, niin tämä tuttu, vanha hyvä naapurin isäntä joutuu vankilaan.

Kyllä tämä aika hämmästyttävää on, että Kriminaalihoitoyhdistys yleensäkin on täytän-

töönpanoviranomaisena, vaikka nyt onkin julkinen yhdistys, mutta minä en oikein tahdo uskoa siihen, että se toteaa. Kyllä ylijohtaja Långia tulee joskus ehkä moitittuakin, mutta kyllä kuitenkin tapahtuu rangaistuksen täytäntöönpano vankilassa huomattavasti paremmin. Kun tämäkin yhdyskuntapalvelu olisi vankilaviranomaisten huostassa ja valvottavana, niin se olisi varmasti tomerampaa. Kyllä Kriminaalihoitoyhdistys on tietenkin tehnyt hyvää työtä, mutta nämä asiat ovat Kriminaalihoitoyhdistyksen elinehto. Jos ei yhdyskuntapalvelua laajennettaisi, jos ei tulisi nuorisorangaistusta, niin Kriminaalihoitoyhdistyksen toiminta lakkautettaisiin. Sillä ei olisi enää mitään tehtäviä. Se on tehnyt itsensä tarpeettomaksi.

On hämmästyttävää, että tätä nuorisorangaistuslakia oli valmistelemaan 90-prosenttisesti Kriminaalihoitoyhdistyksen henkilökuntaa. He ovat omaa työtänsä turvaamassa. Siitä tuli aika lailla erään asiantuntijan taholta kyllä myös hämmästyä ja moittimista.

Mitä tulee arestirangaistukseen, todellakin näytti aivan loppuvaiheessa siltä, että myös valtiokunnan jäsenet olisivat kallistumassa siihen suuntaan. On aivan ymmärrettävää, että se on aika merkittävä muutos joka tapauksessa suomalaisessa yhteiskunnassa, joten sitä ei haluttu tähän asiaan sotkea.

Kaiken kaikkiaan hämmästyttää, että yhdyskuntapalvelu, joka on ollut kokeilulakina tähän saakka, tuotiin budjettilakina tänne. Muutamassa viikossa siihen piti tehdä näin radikaaleja muutoksia kuin nyt on tehty. En väitä, että siinä välttämättä olen oikeassa, mutta olen sitä mieltä, että se on radikaali muutos. Sen vuoksi tässä olisi pitänyt olla enemmän valmisteluaikaa.

Arestirangaistuksesta erikoisesti nuorten osalta, eihän se tietenkään vanhojen osalta ole käytettävänäkään, niin kyllä sillä, että rangaistus tulee saman tien — kun perjantaina teet pahuutta, lauantai-aamuna tuomittakoon, olisi muutaman vuorokauden arestissa — olisi paljon parempi teho kuin sillä, että puolen vuoden päästä annettaisiin vaikka kuukausi linnaa. Nuoret elävät niin lyhytjänteistä aikaa, mitä heille tapahtuu huomenna tai seuraavana päivänä tai ensi viikolla, sen mukaisesti he käyttäytyvät. Ajattelevat vain, että jos minä en huomenna sitä Lissua tapaakaan, niin onpas paha juttu, ja voivat jättää sen vuoksi jonkin pahuuden tekemättä. Olen joskus aikaisemmin verrannut, ei se varmasti mikään hyvä vertaus ole, pyydän anteeksi nuorilta etukäteen, sitä koiran

kasvattamiseen. Jos koira lorauttaa matolle tänä päivänä ja viikon päästä sitä potkaistaan, niin kyllä se vähän ihmettelee, mistäs tämä oikein johtuu. Samalla tavalla on kyllä rangaistuksen kohdalla. Kun se kohdistuu mahdollisimman nopeasti, silloin myös tokenee.

Nuorisorangaistuslakia nyt kokeillaan vain aika suppealla alueella, ja kansalaiset tulevat aika lailla erilaiseen asemaan. Jos oululainen tekee Helsingissä pahojaan, mikä sinänsä on hirvittävän harvinaista, päinvastoin useammin tapahtuu, niin häntä ei voidakaan tuomita nuorisorangaistukseen, koska Oulussa ei ole tätä kokeilua käytettävissä. Voi olla sillä tavalla, että vaikka on tarkoitettu, että se on sakon tai ehdollisen rangaistuksen sijaan tuomittava, niin oikeus voi antaa tälle oululaiselle, siitä syystä, kun tietää, että nuorisorangaistusta ei voida käyttää, ehdottoman tuomion. Tämä saattaa olla eriarvoistava laki siinä mielessä.

Kun Helsingistä päin katsotaan, Joensuu on pohjoista, mutta sehän taitaa olla Jyväskylän — Vaasan korkeudella. Olisi ollut parempi, että kokeilua olisi laajennettu myös Oulun korkeudelle. Siellä olisi Kriminaalihuoltoyhdistyksellä, ei kuitenkaan vielä ensi vuonna vaan vuoden 1998 alusta, valmiudet ottaa tämä kokeilu vastaan. Mietinnössä on toki tämän suuntainen lausuma, että näin voitaisiin menetellä ja vähän suositellaan, mutta hieman se lausuma on ympyrän muotoinen. Mutta sitä mietinnössä olevalla lausumalla nimenomaan tarkoitetaan, että Oulukiin pääsisi kokeiluun mukaan. Tampereenhan pitäisi olla ilman muuta. (Ed. Aittoniemi: Kehittyneisiin kaupunkeihin!) — Kehitys tarkoittaa sitä, että pahaa tehdään mahdollisimman paljon, mutta meillä onneksi Oulussa ei olla niin pahalla mallilla kuin Keski-Suomessa eräässä isossa kaupungissa, joka ei ole Turku.

Sitten menen varsinaisesti nuorisorangaistukseen.

Esityksen 11 §:n olisi pitänyt siis saada vallan erilainen muoto. Nuorisorangaistus annetaan nyt sen vuoksi, että sakko ja ehdollinen tuomio ovat liian lieviä, mutta ehdoton tuomio on liian ankara. Esimerkiksi jos nuori ei käyttäydy siten, kuin nuorisorangaistus edellyttää, tietenkin häntä tulisi siitä rangaista. Nyt kuitenkin kyseessä oleva pykälä sallii sen, että hänen aikaisempaa tuomiotaan voidaan lieventää eli rangaistus olisikin vain sakko tai ehdollinen tuomio. Jos teet pahuutta, saat siitä nuorisorangaistuksen, mutta jos et sitä rangaistusta suorita sillä tavalla kuin on sovittu, niin aikaisem-

mankin tekosi rangaistus voi lieventyä. Se on todella hämmästyttävää. Ed. Aittoniemi tämän selosti hyvällä tavalla.

Jos oikeus olisi tiennyt, että nuori ei ottaisi-kaan ojentuakseen nuorisorangaistuksella, olisi se todennäköisesti tuominnut hänet ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Nuorisorangaistus tuli siitä syystä, että oikeus aikaisemmin päätyi siihen, että sakko ja ehdollinen tuomio ovat liian lieviä. Jos olisi ollut tiedossa, ettei tämä henkilö, pahus vieköön, ymmärräkään ottaa ojentuakseen tästä, niin rangaistus olisi ollut ilmeisesti ehdoton. Siihen pitäisi myös päätyä silloin, kun rikkoo näitä sääntöjä.

Tämän vuoksi ensimmäisen lain 11 §:n 1 momentin 2 kohdan tulisi kuulua siten, että tuomioistuim voi "tuomita hänet ehdottomaan vankeusrangaistukseen, joka vastaa nuorisorangaistuksesta suorittamatta jäänyttä osaa". Tulenkin tekemään lain toisen käsittelyn yksityiskohtaisessa käsittelyssä tällaisen muutosesityksen.

Luulin, että samalla kannalla olisivat valio-kunnassa hallituspuolueitten erinomaisen hyvät asiantuntijajäsenet, mutta syystä tai toisesta he eivät päässeet yksimielisyyteen. En sano, että valiokunnan käsittelyssä, mutta käytäväpuheiden perusteella, mitä keskustelimme, he olisivat saattaneet tämän asian saman suuntaisena tuoda tänne, mutta he eivät saaneet sanaansa ihan julki eivätkä keskenään päässeet sopimukseen, joten hallituksen esitys näyttää menevän sellaisenaan läpi.

Ed. M. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nuori eli lapsi, alle 18-vuotias, voidaan tuomita ehdottomaan vapausrangaistukseen vain, jos on "painavia syitä". Kun tuomioistuim on alun alkaen tässä ottanut sen kannan, että tuomitaan nuorisorangaistus, silloin se on katsonut, että ei ole "painavia syitä". Lakivaliokunnassa on nähty, että tuomioistuim on ikään kuin sidottu tähän kannanottoonsa eikä enää myöhemmässä tarkistusvaiheessa voi mennä tämän kannanoton ylitse.

Haluan puuttua nimenomaan siihen, että todellakin tässä on kysymys 15—17-vuotiaista lapsista. Kriminaalihuoltoyhdistys on kuitenkin velvollinen tekemään hyvää yhteistyötä kunnan sosiaaliviranomaisten ja lastensuojeluviranomaisten kanssa asiassa. Vaikka Kriminaalihuoltoyhdistys laatii toimeenpanosuunnitelman, miten rangaistus käytännössä toteutetaan, usein se edellyttää hyvää yhteistyötä näiden viranomaisten kanssa. Tätä tahdon erityisesti koros-

taa. Se ei ole tullut lakivaliokunnan mietinnössä erityisemmin esille.

Ed. T. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Laki nuorisorangaistuskokeilusta on hyvä ja kannatettava. Lähetekeskustelun yhteydessä vetosin lakivaliokuntaan, että muitakin suuria kaupunkoja, kuten Oulu, voitaisiin ottaa kokeiluun mukaan. Ihmettelin lain perusteluja, joissa todettiin, että kokeilu toteutetaan suurissa kaupungeissa, ja kuitenkin muun muassa Oulu ja Lahti jäivät kokeilun ulkopuolelle. Valiokunnan mietinnössä on todettu, että alueellisesti Pohjois-Suomi on jäänyt kokonaan ulkopuolelle kokeilusta.

Perustelin Oulun ottamista mukaan kokeiluun sillä, että Oululla on pitkät perinteet nuorten rikosten sovittelusta ja Oulussa on pari viikkoa sitten hyväksytty laaja lapsi- ja nuorisostrategia, jonka yhtenä tavoitteena oli osallistuminen nuorisorangaistuskokeiluun. Kriminaalihuolto-yhdistyksen kautta tuli kuitenkin tieto, että heillä on valmiuksia vasta vuoden 98 alusta tulla mukaan toimintaan. Vetoan tässä oikeusministeri Häkämieheen, että kokeilua voitaisiin laajentaa vuoden 98 alusta Ouluun ja Lahteen.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Arvoisa puhemies! En ryhdy tässä toistamaan eräitä erittäin ansiokkaita puheenvuoroja ja niiden sisällystä, vaan paremminkin kajoaisin niihin puheenvuoroihin, joissa on erilaisia näkemyksiä kuin valiokunnan mietinnössä nimenomaan periaatteellisissa kysymyksissä.

Nythän on niin, että yhdyskuntapalvelua on Suomessa kokeiltu merkityksellisellä tavalla kolmen vuotta ja on päädytty siihen, että tämä rangaistustyyppi täydentää sopivasti ennestään aika puutteellista valikoimaa. Se ei ole mikään uusi idea. Se on, ei nyt suoranaisesti mutta aika lailla, soveltuvin osin kopioitu eräistä Pohjoismaista ja Keski-Euroopan maista, taitaapa peräti Yhdysvalloissakin tämän tyyppistä olla. Se soveltuu varsin hyvin vankilakierteen estämiseksi tilanteisiin, joissa alle kahdeksan kuukauden vankeusrangaistus sinänsä olisi paikallaan. Siinä edellytetään, että asianomainen tokenee yhdyskuntarangaistuksen täytäntöönpanon aikana.

Sikäli on nyt fiilattu kokeiltua lakia, että on hieman korjattu 3 §:ää, joka ohjaa tuomioistuinta, kuitenkin verrattain hellällä kädellä. Nimitäin on ilmennyt, niin kuin muutamassa puheenvuorossa on tullut esiin, että yhdyskuntarangaistuksen käyttö on ollut aika lailla kirjavaa eri tuomioistuimissa ympäri maata. Uskon, että uu-

tuutta aina vierastetaan, vallankin kun tuomioistuimissa on tiedetty, että se on kokeilulaki. Nyt kun laki vakinaistetaan ja se on enemmän tuomioistuinta ohjaava, sen käyttökin yleistyy.

Olen kuullut myös sellaisen arvioinnin yhdyskuntarangaistuksen kokeiluaajalta, että rangaistukseen tuomitut ovat aika lailla valikoitua väkeä. Onpa joku sanonut, että useammin siihen on tuomittu nk. herra kuin nk. työmiehen, käyttäakseni vanhoja termejä. Joku on väittänyt tätä jollain tavalla sovelletun jopa luokkalain luontoisena, mutta näihin näkemyksiin en kyllä yhdy, vaan uskon, että kirjava käytäntö on uutuuden tuomaa. Tuomioistuinlaitos on vanhoillinen, ja siellä on pinttyneet tavat ja vuosisatojen perinteet. Kaikkea uutta hieman tikulla kosketellaan, ennen kuin käteen otetaan.

Mitä tulee siihen, että tuomioistuinta ryhdyttäisiin ulkopuolelta ohjailemaan, että käyttäkää nyt tätä uutta rangaistusta jne., jo Montesquieu aikanaan jakoi valtiovallan tehtävät lainsäädäntövaltaan, toimeenpanovaltaan, ja tuomiovaltaan ja tuomiovalta vielä korostui hänen arvionnissaan: Valtaa pitävät eivät saa missään muodossa puuttua tuomareiden työhön, antaa ohjeita, että tuomitkaa nyt vähän kovemmin tätä ja vähän lievemmin tätä kansalaista. Tästä tulee tiukasti pitää kiinni. Uskon, että tuomioistuimet soveltavat lakia automaattisesti, kun se on pysyväksi tullut.

Nuorisorangaistus puolestaan pyrkii varjelemaan lasta vankeudelta, ja 15-, 16- tai 17-vuotiaanhan on mahdollista saada nuorisorangaistus. Olin itse tiukkaa kantaa edustavassa joukossa valiokuntatyön yhdessä vaiheessa: Mikäli nuorisorangaistuksen täytäntöönpano ei luonnistu ja tulee uppiniskaisuutta jopa niin, että Kriminaali-huoltoyhdistys joutuu saattamaan asian rangaistavaksi tuomioistuimeen, olin sillä kannalla, että puruhampaiden vuoksi olisi paikallaan, että seuraavaksi olisi sitten ehdoton vapausrangaistus. Myöhemmät selvitykset ja nimenomaan kokeilu näyttävät, millä tavalla tuomioistuimet tulevat asiaan puuttumaan. Toivottavasti tämän kokeilun aikana otetaan myös uusi rangaistusmuoto innokkaammin vastaan kuin aikaisemmin yhdyskuntapalvelua koskenut kokeilu.

Mitä tulee muutamassa puheenvuorossa hyvin paljon sympatiaa saaneeseen arestirangaistukseen, niin eräät asiantuntijat tunsivat toki myötämielisyyttä asiaa kohtaan. Mutta kaikki ymmärtäakseni kuitenkin olivat sitä mieltä, ettei tällaisia asioita toteuteta hihasta vetämällä ja antamalla määräys tai ponsi ministeriölle ja hal-

litukselle, että arestia koskeva valmistelutyö on vietävä mahdollisimman pian eteenpäin. Ei se ole oikea keino. Jos asiaa tarpeeksi tutkitaan ja tuodaan lakiesitys, niin tietysti mahdollista on täällä käsitellä minkälaisia asioita hyvänsä.

Mitä tulee arviointiin Kriminaalihuoltoyhdistyksestä, minusta on erinomainen asia, että meillä on näitä erityisrangaistuksia käsittelemässä tällainen julkisyhteisö kuten Kriminaalihuoltoyhdistys, joka alkujaan lähti liikkeelle vapautuneitten vankien jatkohoidosta: töitten etsimisestä, väliaikaisen asunnon järjestelystä, jota työtä yhdistys toki tekee vieläkin. Mutta nyt sille on tullut kaksi erittäin konkreettista uutta tehtäväkenttää: yhdyskuntapalvelu ja nuorisorangaistuskokeilu. On erinomaisen hyvä, että toimeenpanotehtävä ei tullut, mikä ajatus heitettiin myös, asianomaisen kunnan sosiaaliviranomaisille, ikä, mikä olisi ollut vielä heikompi ratkaisu, vankeinhoitolaitoksen tehtäväksi.

Edustajat Rosendahl ja Rajamäki merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Myllyniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todella hyvässä yhteisymmärryksessä näitä lakeja on viety eteenpäin lakivaliokunnassa, mutta ed. Vähänäkin kanssa olen edelleen eri mieltä siitä, olisiko yhteiskuntapalvelu muotoiltava siten, että siinä annetaan oikeudelle vapaat kädet.

Ed. Vähänäkinä olisin ollut enempikin huolissani rangaistuksien erilaisuudesta muissa asioissa. Esimerkiksi kun Espoossa henkilöllä oli 0,5 grammaa heroiniä hallussaan, tuomioistuin jätti kokonaan rangaistukseen tuomitsematta. Se on aika hämmästyttävää. Siitä meidän pitäisi enemmän puhua näitten konkreettisten tapahtumien kohdalla.

Ed. M. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Vähänäkki kiinnitti kyllä hyvin oleelliseen seikkaan huomiota, kun hän totesi, että yhdyskuntapalvelusta olevassa lainsäädännössä, sellaisena kuin se on ollut voimassa vuodesta 1994 lähtien, on ollut ongelmana juuri epätasa-arvo sen johdosta, että tuomioistuimilla on ollut oikeus valita, tuomitsevatko ne yhdyskuntapalveluun vaiko ehdottomaan vapausrangaistukseen. Monet tuomioistuimet ovat valinneet juuri yhdyskuntapalvelun, mutta

monet ovat räpäisseet suoraan ehdottoman vapausrangaistuksen.

Tämä uusi lakiehdotus poistaa valinnaisuuden. Pääsäännöksi tulee se, että on tuomittava yhdyskuntapalvelua, jos lain edellytykset täyttyvät. Tässä mielessä kansalaisten yhdenvertaisuus lain edessä kasvaa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Vähänäkki käsitellessään arestirangaistusta totesi, että ei haluta ottaa hihasta vetämällä. Arestirangaistuskäsite on oikeusministeriössä ollut jo kymmenen vuotta tiedossa, ja siellä on annettu vastauksia eduskuntakyselyihin ja käsitelty asiaa mielestäni hyvin asianmukaisesti. Sataa vuotta ei jonkin asian tarvitse olla esillä, ennen kuin sitä aletaan tutkia. Mutta myönnän kyllä sen, että tässä vaiheessa arestirangaistuksen mukaan ottaminen olisi ollut mahdollisuus, koska sen asian toteuttaminen käytännössä olisi ollut erittäin hankalaa. Kyllähän tuomari paukauttaa pöntöstään tuomion, neljä vuorokautta arestia, mutta sen jälkeen, kuka sen arestin panee toimeen, kuka vartioi, onko se poliisi vai onko se mikä laitos, siihen vaaditaan myös varsin suuria valmisteluja. Edelleenkin kuitenkin, koska olen asiaa pitänyt esillä ja oikeusministeri on täällä, toivoisin, että asiaa selviteltäisiin ja tutkittaisiin. Minun mielestäni se on suhteellisen inhimillinen, inhimillisempi kuin vankeuseuraamusmuoto, joten se kannattaisi tutkia.

Oli hyvä, että ed. Vähänäkki myös sanoi olleensa sillä kannalla, että jos nuorisorangaistusta tuomion kohteena ei toteuteta, niin sen jälkeen ainoa vaihtoehto olisi ollut ehdoton vapausrangaistus. Näinhän se on. Tässä on ehdottomasti jopa lakitekkinen virhe. Eihän voida progressiossa palata taaksepäin. Ihan sama asia on, jos jollekin tuomitaan ehdoton vankeusrangaistus ja hän sanoo, etten minä viitsi tuota suorittaa, sanotaan, ettei se mitään, pannaan sitten ehdolliseksi se sinulle. Samanlainen asia on vähän, jos nuorisorangaistuksesta sanovat, etten minä toteuta sitä, ja sitten palataankin helpompaan malliin. Ei, progressio edellyttää sitä, että mennään seuraavaan ja se on aina ehdoton vapausrangaistus.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin liityn niitten edustajien joukkoon, jotka pitävät arestirangaistusta eräänä varteenotettavana keinona. En tiedä, kuinka pitkään ed. Vähänäkki aikaisemmissa toimissaan on toiminut sillä tavoin, että hyvin

läheltä on seurannut, mikä merkitys lyhyellä pidätyksellä välittömästi rikoksenteon jälkeen nuorelle rikosentekijälle on ollut. Itse lähes parisenkymmentä vuotta olin hyvin läheltä seuraamassa tätä tilannetta. Minun mielestäni kaikista konkreettisista keinoista, jolla nuori havaitsee ja ymmärtää tekonsa, on se, kun hän joutuu esimerkiksi poliisivankilaan vuorokaudeksi pariiksi. Sen ei tarvitse olla sen pidempi aika, joten nuori konkreettisesti huomaa silloin tilanteen. Tältä osin olen ed. Vähänäkin kanssa eri mieltä siitä, mitä hän nimenomaan arestirangaistuksesta totesi.

Kun erilaista rangaistuskäytäntöä on eri puolilla maata, niin minä en tiedä tällä hetkellä, kuinka tehokkaasti oikeusministeriö antaa koulutusta istuville tuomareille eri puolilla maata. Minun mielestäni siellä kuitenkin pohja luodaan, ja kyllä tuomarilla täytyy olla mahdollisuus harkita voimassa olevan lain puitteissa annettavaa rangaistusta.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä eräs asia, johon ed. T. Pohjola jo aikaisemmin osittain viittasi. Minä vain toivon, että Kriminaalihuoltoyhdistyksen ja sosiaaliviranomaisten yhteistyö pelaa, koska se on kuitenkin edellytys. Ei kriminaalihuolto yksin voi näitä kaikkia henkilöitten ongelmia ratkaista, vaan kyllä siellä sosiaaliviranomaisten pitää olla mukana, ja ainakin aikaisemmin valitettavasti siinä on ollut vetoa puoleen sekä toiseen eli siellä on ikään kuin kilpailtu näistä tehtävistä.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin muuttamaan vastauspuheenvuoroon kiinnittänyt huomiota.

Ed. Aittoniemi, tarkoitin hihasta vetämisellä sitä, että me olisimme valiokunnassa ruvenneet rustaamaan määräystä esimerkiksi hallitukselle, että sen on tiettyssä ajassa tai nopeasti tuotava arestia koskeva esitys. Itse substanssin eli arestin merkityksestä ei mainittavasti keskusteltu.

Olen ollut elämästäni kolmisen vuotta erilaisissa poliisitehtävissä, mutta en likikään niin suurta kokemusta omaa kuin edustajat Aittoniemi, Vistbacka ja Myllyniemi. Ihmettelen, että näillä pitkään poliiseina olleilla on, poiketen yleisestä mielipiteestä aika lailla, en nyt sanoisi verenhimoinen, mutta kovan linjan suosiminen kaikissa tilanteissa. Minä poliisitehtävissä nimenomaan sain sen opetuksen, että erityisesti nuoria rikosentekijöitä pitää ymmärtää mahdollisimman pitkälle. Toki niiden joukossakin on jo ensi teosta lähtien täydellisiä konnia, mutta valtaosa niistä, 99 prosenttia, on sellaisia, joista

voi hyvällä ymmärtämyksellä ja opastuksella tulla kunnan kansalaisia.

Vielä olisin todennut ed. Aittoniemelle, että kyllähän vielä on ennen ehdotonta vankeusrangaistusta mahdollisuus antaa ehdollinen vankeustuomio plus oheissakko, kun täällä taisi juuri ed. Aittoniemi sanoa, että oheissakon tai sakon yleensäkin nuoret kokevat huomattavasti ankarammaksi kuin ehdollisen.

Ed. S a a r n i o : Arvoisa puhemies! Halusin käyttää puheenvuoron ihan uutena tulokkaana lakivaliokunnan jäsenenä ja itse asiassa osallistuneena vain tämän nuorisorangaistuksen osalta näiden lakiesitysten käsittelyyn. Mutta tämä sen takia, että kävimme mielestäni hyvin asiallisen ja ainakin minulle maallikkona opettavaisen keskustelun siitä, millä lailla nuoriin rikollisiin tulisi suhtautua. Meidän pitäisi muistaa, että kysymyksessä ovat 15-, 16- ja 17-vuotiaat nuoret, usein vielä lapset, ja kun täällä on sanottu, että siellä on varmasti täydellisiä konnia, niin kukapa nyt olisi täydellinen siinäkin iässä, eli aina on toivoa, kun puhutaan nuorista rikosentekijöistä.

Tällöin tietysti pitäisi pohtia sitä, mitkä ovat ne yhteiskunnan ojennuskeinot, jotka ovat käytettävissä. Tässä mielessä minä uskon, että nuorisorangaistuksella on hyvinkin mahdollisuuksia toimia oikein kunnolla. Siinä mielessä toivoisin edustajien Myllyniemen ja T. Pohjolan tapaan, että tätä kokeilua uskallettaisiin laajentaa jo keuilun kuluessa myös Ouluun ja Lahteen, koska silloin me saisimme ehkä käsityksen siitä, miten tämä homma toimii koko maan mittakaavassa.

Käydyssä keskustelussa minua on hieman häirinnyt eräiden puheenvuoron käyttäjien ihastuminen vankeusrangaistukseen. Jos ajatellaan, että nuorisorangaistukseen määrätty henkilö jostain syystä laiminlyö rangaistustaan tai rikkoo sitä, niin pitäisi toki selvittää myös ne syyt, mistä tämä johtuu. Saattaahan olla esimerkiksi, että hänellä menee valvojan kanssa "sukset ristiin", ja silloin on syytä etsiä muuntorangaistuksia myös muusta kuin vankeudesta.

Minulla ei ole henkilökohtaisesti kovin hyvää käsitystä vankiloiden kasvattavasta vaikutuksesta. Kun olen omalta synnyinalueeltani Sörkän — Kallion — Vallilan alueelta katsonut nuoria rikosentekijöitä ja heidän linnareissujaan, niin kyllä sieltä on tullut usein ulos paljon oppineempi rikollinen kuin sinne lähtiessä. Minä luulen, että vankeudella ei välttämättä ole aina hyvään suuntaan kasvattavaa vaikutusta. Tässä mielessä

jokin tällainen julkinen rangaistus kuten nuorisorangaistus saattaa enemmän muistuttaa sitä vanhaa jalkapuuta ja häpeäpuuta, jota kautta myös ehkä tämmöinen henkilökohtainen valistumisen tie saattaa lähteä liikkeelle.

Tässä mielessä toivoisin, että tuomioistuimelle nuorisorangaistuksen laiminlyömisestä muunto-mahdollisuuskin yhä edelleen annettaisiin. Käytäisin todella pitkää harkintaa siinä, tuomitaanko 15—17-vuotias ehdottomaan vankeustuomioon.

Ed. A. O j a l a : Arvoisa puhemies! Olen erittäin iloinen siitä, että sovittelu on nyt yhtenä elementtinä mukana tässä lainsäädännössä. Täällä on sovittelusta jo joissakin yhteyksissä puhuttu. Muun muassa ed. M. Pohjola ja äsken myös ed. Vistbacka viittasivat siihen, että kunnan sosiaalipuolen ja Kriminaalihuoltoyhdistyksen pitäisi kyetä tekemään yhteistyötä nuorisorangaistuksen toimeenpanon osalta, ja näin toivoisin myös todella tapahtuvan.

Omasta kotikaupungistani Tampereelta on erittäin hyvä esimerkki sovittelutoiminnasta, joka on organisoitu sosiaali- ja terveystoimen keskitettyjen palvelujen yksikköön. Sovittelun yhteyteen on liitetty lastensuojelulain mukaisen tukihenkilötoiminnan organisoiminen, ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonnan järjestelyt ja sosiaalilautakunnan edustaminen esitutkinassa. Näin ollen on todettu, että tällä tavalla voi sosiaali- ja terveystoimi olla erittäin hyvin mukana, eikä se tuo sen kummemmin lisää painetta kunnan toimintoihin, koska sosiaaliviranomaiset ovat tässä mukana muutenkin.

Minun pelkoni on se, että kriminaalihuoltoyhdistykset eivät kykene tekemään tätä työtä niin kuin pitäisi. Heidän voimavaransa ovat rajalliset, ja he näyttävät olevan tänä päivänäkin niin voimakkaasti ja vahvasti työllistettyjä, että jo tämänhetkissä toimissa heillä on jonkin verran ongelmia. Näin ollen olisi ollut varmasti ihan paikallaan, että tähän asiaan olisi mietinnössä kiinnitetty voimakkaammin huomiota. Toivotavasti nyt myös oikeustoimen puolelta ja oikeusministeriöstä seurataan tätä toimintaa ja palataan tähän kysymykseen, jos se aiheuttaa vielä ongelmia.

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkki väitti, että me poliisimiehet, entiset ja varmaankin tulevat, olemme kovin verenhimoisia. Eihän se tällä tavalla ole lainkaan. Ed. Aittoniemi, sallittakoon näin sanoa, on jo hyvinkin

ränsistynyt ollessaan täällä, ei hän ole laisinkaan verenhimoinen. Minä saatan olla pikkuisen ankarammalla linjalla.

En minä sitä tarkoita, että nuoria pitäisi rangaista niin hirvittävästi, mutta nuoret pitäisi pysäyttää jossakin vaiheessa. Kun he saavat rangaistuksen, ei sitä anneta ilkeyttään heille vaan sitä varten, että heidät pysäytetään, ettei heidän elämänsä menisi pilalle. Muun muassa ed. T. Pohjola on käyttänyt juuri näitä samoja sanoja. Sehän tässä on tarkoitus. Ei niin voi olla, että kaikesta pitäisi aina vankeutta antaa. Mutta josakin vaiheessa pitäisi tulla takaseinään vastaan. Kyllä minua ovat työssäni monet nuoret sen jälkeen, kun olin saanut heidät pysäytettyä, tulleet kiittelemään, että olipa hyvä, että joku heihin tarttui, edes joku viranomainen oli se, joka heidät pysäytti, koska koti ja muu yhteiskunta ei heistä millään tavalla välittänyt.

Täällä ei saa mitään esityksiä tehdä, mutta kansion, mikä minulla tässä edessäni on, kun lähdin tänne eduskuntaan, ovat lahjoittaneet minulle Pelson vangit. En minä heidän kanssaan missään riidoissa ole.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin ed. Arja Ojalan puheenvuoron osalta todennut ensiksikin ylistäen ja kiittäen, että Tampereella on nimenomaan moni sosiaalitoimen asia hoidettu monin kerroin paremmin kuin useimmissa muissa Suomen kunnissa. Mutta tässä asiassa, miten ed. A. Ojala arvelee, että nämä tehtävät, kuten nuorisorangaistus ja yhdyskuntapalvelukin, on hoidettu Västanfjärdissä ja Pihtiputaalla? Onko siellä sitä asiantuntemusta, mitä tarvitaan nimenomaan näissä kysymyksissä? Luulen, ettei ole ja että nimenomaan tämä erityisasiaan perehtynyt yhdistys myös hankkii lisätyövoimaa sen mukaan kuin tarve aikanaan, kun asia laajenee koko maahan, antaa aihetta.

Ed. L a x : Arvoisa puhemies! Olen pahoillani, etten päässyt mukaan keskusteluun alusta alkaen enkä edellisenkään asian käsittelyyn.

Haluun vain lakivaliokunnan puheenjohtajana muistuttaa siitä, että puhumme kahdesta uudesta, kauan kaivatusta välineestä, jotka on tuotu meidän seuraamusjärjestelmäämme ja jotka antavat mahdollisuuksia yksilöllisemmin harkita seuraamuksia nimenomaan sillä lailla, että ne mahdollisimman hyvin palauttaisivat asianomaiset rikosten tai rikkomusten tekijät oikeille raiteille.

Siinä mielessä minä hämmästelen kyllä ed. Myllyniemen argumentointia, kun puhumme seuraamusjärjestelmistä, että hän viittaa yksit-
täistapaukseen, josta meillä ei ole tässä mitään
tarkempaa tietoaakaan, jolloin lainkäyttäjä on
soveltanut oikeuttaan jättää joko syyttämättä tai
tuomitsematta. Minä en nyt muista, kummasta
oli kysymys. Se argumentti ei ollenkaan kuulu
tähän keskusteluun eikä sen perusteella voi vas-
tustaa näitä esityksiä.

Kun valiokunnan varapuheenjohtaja jo on
ansiokkaasti esitellyt näitä asioita, minä en lähde
niitä toistamaan, mutta haluaisin yhden kom-
mentin tuoda arestikeskusteluun.

Ed. Vistbacka totesi aivan oikein, että lyhyt
vapaudenriisto heti, kun asianomainen on saatu
verekseltyä kiinni, on tehokas ja tarpeellinen
asia. Näin on. Minä haluaisin vain muistuttaa,
että ilmeisesti tähän arestimahdollisuuteen koh-
distetaan hyvin epärealistisia toivomuksia. Se
olisi nimittäin rangaistus, jonka tuomioistu-
in määräisi, ja ihmisoikeussopimuksen mukaan, jo-
hon Suomi myös on sitoutunut, jokaiseen tuo-
mittuun rangaistukseen kuuluu myös valitusoi-
keus, joten nämä ed. Vistbackan peräänkuulut-
tama sinänsä ymmärrettävät asiat eivät esimer-
kiksi tästä syystä oikein ole sovitettavissa aresti-
muotoon. Ed. Aittoniemi mainitsi muita käytän-
nön syitä, jotka ainakin tällä hetkellä tässä maas-
sa vaikuttavat siihen, että kaivattua nopeutta ei
saada siihen sovitettua.

Lopuksi haluaisin vielä sanoa niille, jotka kai-
paavat nuorisorangaistusjärjestelmän pikaista
laajentamista muihinkin suuriin asutuskeskuk-
siin, että valiokunnan tahto on kyllä aivan yksi-
selitteinen ja hyvä tässä mielessä. Tosiasiat vain
ovat saaneet valiokunnan ymmärtämään, että
kokeilu on läpi vietävissä vain näissä puitteissa.
Vie oman aikansa, ennen kuin resursseja on saatu
ohjattua ja ennen kaikkea henkilökuntaa val-
mennettua tähän toimintaan. Mutta tahto on
kyllä yksiselitteinen. Jos tosiasialliset toimeenpa-
noedellytykset olisivat olleet olemassa, uskon,
että kokeilukin olisi viety valtakunnallisesti läpi
heti alusta alkaen.

Ed. A. O j a l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed.
Vähänäkin puheenvuoroon haluaisin todeta,
että kuten hän varmaan hyvin tietää, sovittelun
aloitettiin Suomessa jo vuonna 83 ja se on
levinnyt Suomessa nyt niin, että noin neljäsosa
kunnista eli yhteensä 170 kuntaa on toiminnassa
mukana. Näissä kunnissa ainakin vapaaehtois-
toimintaa ja asianmukaista henkilöstöä kyllä

riittäisi Kriminaalihuoltoyhdistyksen avuksi.
Kyllä minun täytyy todeta, että minä uskon, että
muualtakin kuin Tampereelta, ed. Vähänäkin
mainitsema Pihtiputaaltakin, löytyy sosiaali-
ja terveystoimesta semmoisia henkilöitä, joilla on
ammattitaitoa ja kokemusta suorittaa tämän
tyyppistä valvontaa, mistä nyt on kysymys, ja
ellei ole, niin varmasti pienellä koulutuksella se
taito kyllä sinne syntyisi.

Näin ollen vieläkin vahvasti toivoisin sitä, että
asiaan palattaisiin jossakin vaiheessa ja katsot-
taisiin, että myös lastensuojelullinen näkökulma
tulisi juuri näiden virkamiesten ja -naisten toi-
mesta otetuksi huomioon.

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Laki-
valiokunnan puheenjohtajan käyttämän pu-
heenvuoron johdosta korostan sitä, että yhdys-
kuntapalveluhan meillä on ollut voimassa kokei-
lulakina jo vuodesta 91 lähtien ja sitten koko
maata kattavana vuodesta 94, mutta sitä vastoin
nuorisorangaistus on nyt täysin uusi instrument-
ti.

Voi sanoa, että jokainen harkitkoon, onko
nuorisorangaistus vähintään 10 tuntia, enintään
60 tuntia paljon vai vähän rangaistuksena. Kyllä-
hän se on tavattoman vähän, jos me vertaamme
muihin rangaistuksiin. Mutta tässä rangaistuk-
sen määrä ei olekaan pääasia, vaan pääidea on se,
että tällä rangaistuksella pyritään katkaisemaan
ehdollisten rangaistusten kierre, joka on nuorille
tuomittu. Kun tähän liittyy toimeenpanosuunni-
telma ja painopiste on tässä toimeenpanosuunni-
telmassa, niin voidaan sanoa, että itse asiassa
tuomioistuimien tuomitessaan tämän rangaistuksen
ei oikeastaan tiedä, mitä se tuomitsee loppujen
lopuksi, koska Kriminaalihuoltoyhdistys esittää,
jos esittää, tuomioistuimelle ainoastaan alusta-
van toimeenpanosuunnitelman. Tuomioistuimien
vain nyt sitten luottaa, että Kriminaaliyhdistys
riittävän laajasti ja fiksusti laatii sellaisen toi-
meenpanosuunnitelman, joka koituu rikoksente-
kijän hyväksi sillä tavalla, että hänestä ei tule
uusintarikollista.

Eli kyllä tämä problemaattinen on. Tässäkin
mielessä on syytä, että tämä toteutetaan nyt ko-
keilulakina, saadaan kokemukset ja nähdään sit-
ten, onko syytä mennä tiukemmalle linjalle vai
riittääkö tämä.

Ed. L a x : Arvoisa puhemies! Minä haluaisin
vain varoittaa sellaisesta suhtautumisesta, jonka
olin kuulevinani ed. A. Ojalan puheenvuorosta.
Ei tämä ole mikään helppo ja yksinkertainen

asia, jossa nyt vain otetaan joku ja annetaan pikkuisen koulutusta, niin kyllä se hoituu. Kyllä tämä on varsin vakava ja vaativa asia. Se on mielletävä.

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! Valitettavasti ed. Lax, meidän arvoisa puheenjohtajamme lakivaliokunnasta, oli niin paljon poissa, ettei kuullut, kun täällä keskusteltiin nimenomaan rangaistusten erilaisuuksista. Jollain tapaa otin sen, en nyt itseäni, että tätä Espoon tapausta ei olisi tähän saanut millään tapaa tuoda esille. Sehän oli vain vastauspuheenvuoro ed. Vähänäkin puheenvuoroon eikä todellakaan ole millään tapaa tähän asiaan niin hirvittävästi liittyvä, mutta näissä yleiskeskusteluissa on nyt sentään puhuttu vähän samansuuntaisista asioista, jotka asiaan liittyvät.

Kun puhutaan, että täällä on pitkään soviteltu, niin se ei välttämättä ole ihan hyvä asia sinänsä. Nythän on todettu, kuinka sovittelussa on tavallaan sovinnossa päästy rahalla eroon hyvin hankalistakin rikoksista. Tämä voi johtaa jopa siihen, että sanoisinko paremmista piireistä olevat rahalla suorastaan ostetaan pois rangaistuksesta ja tavallinen kansalainen voi ehkä joutua kärsimään rangaistuksen. Se ei välttämättä ihan näin hyvin ole.

Oulu oli nimenomaan ensikertalaisia sovitte-
lun piirissä, ja tunnen sen asian erinomaisen hyvin siltä kannalta ottaen.

Ed. Lax: Arvoisa puhemies! Minä annan erinomaisen suuren arvon kollega Myllyniemelle, että hän näin avoimesti tunnustaa puhuneensa asian vierestä.

Oikeusministeri Häkämies: Arvoisa puhemies! Tarkoitus ei ole provosoida enää keskustelua asiasta. Lopputuloksena käydystä mielipiteenvaihdosta voisi sanoa, että huolimatta mietintöön kirjoitetusta vastalauseesta varsin yhtä mieltä tämän rangaistusmuodon käyttöönotosta ollaan. Haluan kuitenkin vastalauseen jättäjille, silloin kun puhumme siis yhdyskuntapalvelusta, korostaa sitä, että tässä hallituksen toimesta ei todellakaan tarkoitus ole jotain linjaa lieventää, vaan kysymys on nimenomaisesti siitä, että pyritään yhdenmukaiseen käytäntöön sen suhteen, missä yhdyskuntapalvelua käytettäisiin.

Korostan kuitenkin samaa kuin ed. Vähänäkikin, että meillä on Suomessa riippumaton tuomioistuinlaitos. Tästä talosta ei tietysti voi yksittäisiin tapauksiin nähdä jakaa ohjeita sen suh-

teen, milloin tulee käyttää mitään rangaistusmuotoa, jos tuomioistuimella valinnan mahdollisuus lainsäädäntöön pohjautuen on olemassa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys laiksi nuorisorangaistuksen kokeilemisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 109/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 16/1996 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 16.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Hallituksen esitys luonnonsuojelulainsäädännön uudistamiseksi

Hallituksen esitys 79/1996 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 8/1996 vp
Lakialoite 2/1995 vp, 29/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

10) Hallituksen esitys metsälaiksi sekä laeiksi kestävän metsätalouden rahoituksesta ja rikoslain 48 luvun 1 §:n 3 momentin muuttamisesta

Hallituksen esitys 63/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 18/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

11) Hallituksen esitys Autorekisterikeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi ja yhtiön eräistä tehtävistä annetun lain 6 §:n 1 momentin muuttamisesta

Hallituksen esitys 207/1996 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 9/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Täysistunto lopetetaan kello 17.12.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 17.20.
